

5
C28

1934

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 628. ....

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

V. a. Asiainhoitaja Yöntili

26/1-34.

Praha SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 43.

Praha SSA 26 P:NÄ tammi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

1 325 Sal 34
31/1-34 3 - 1
5 C28

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Tiedoitus no 1.

Lähetän kunnioittaen Ministeriölle ohellisen ra-
porttini aiheesta

Tšekkoslovakian taloudelliset muutokset ja uusi vientipalk-
kiöjärjestelmä.

V.a.Asiainhoitaja *Wjouwili*

Jäijennö	Laati	Puhtaaskirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Praha ..... ssa 26 p:nä tammi kuuta 1934.

Asia: Tšekkoslovakian taloudelliset
..... huolet ja uusi vientipalkkio-
..... järjestelmä.

1 325 Sal 34
31/1-34 2 -
5 C 28

Tšekkoslovakian sanomalehdistöä ja parlamenttia on viime aikoina suuresti askarruttanut niiden toimenpiteiden tehottomuus, joihin valtiiovallan taholta on tähän asti ryhtynyt talouspulan torjumiseksi ja elinkeinoelämän elvyttämiseksi. Kaikissa piireissä näkyy vallitsevan yksimielisyys siitä, että hallituksen on ensi tilassa jotain tehtävä la- massa olevan talouselämän kohottamiseksi ja valtion raha- asiain tilan parantamiseksi. Kun viime vuonna valtiokassan muodolliseen tasapainoon saattamiseksi oli turvauduttava lai- havaroihin, arvelaan valtiotalouden kuluvana vuonna joutu- van vielä suurempiin vaikeuksiin työttömyyden lisääntyessä, joka nyt käsittää n. 700.000 henkeä, valtion liikeyritys- ten, etenkin rautateiden tuottaessa suuria tappioita, väes- tön osto- ja verokyvyn tuntuvasti aletessa.

Uusia keinoja suunniteltaessa ei katsota enää voi- tavan turvautua valtion y.m. menojen suunnattomaan vähentä- miseen, kuten viime vuonna meneteltiin, koska ollaan vakuu- tettuja, että se oli vain omiaan kurjuutta lisäämään. Infla-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi- tuksiin.

toorisiin toimenpiteisiin ei myöskään haluta käydä käsiksi, jotta maan raha-arvoa ei vaarannettaisi. Valtiovallan taholla on lopuksi tultaa siihen vakaumukseen, että ainoa keino tautodellisen tilan parantamiseksi on yksityisen yritteliäisyyden ja lähinnä ulkomaankaupan tukeminen.

Tšekkoslovakian ulkomaankauppa, joka vielä muutamia vuosia sitten nousi 20 miljardiin Kč:uum ja joka aktiivisuudellaan loi valuutalle tukevan pohjan, laski viime vuonna aina 5,5 miljardiin Kč. Ulkomaankaupan supistuessa on kansallisuusomaisuus samalla vähentynyt, elintaso laskenut ja kotimarkkinatkin tyrehtyneet. Hallituksen toimeenpaneva tutkimus viennin supistumisen syistä on antanut tulokseksi, että Tšekkoslovakian käytäntöön ottamat kaupan rajoitukset devisa- ja tuontisäännöstelyineen y.m. olivat vaikuttaneet lamauttavasti vientiin ja johtaneet vastatoimenpiteisiin ulkomaiden taholta. Tämä tutkimus koski myöskin tšekkiläisten tavarain kilpailukykyä ulkomaan markkinoilla. Eri teollisuusjärjestöjen kertomuksesta ilmeni, että tšekkiläisten tavarain hinnat varsinkin punnan ja dollarin kurssien ~~alun~~ laskettua olivat liian korkeat jopa siinä määrin että ne vaikuttivat viennin tiesteiden tavoin. Tutkimuksessa todettiin vielä, että Kč:lla on ulkomailla suurempi ostokyky kuin kotimaassa, mikä johtuu korkeiden tuotantokustannusten, verojen, korkojen, palkkojen j.n.e. jäykkyydestä. Tämä koskee etenkin maataloustuotteita, joiden hintoja keinotekoisesti tulleilla ja palkkioilla pidetään korkeina.

Niistä n.s. pulalääkkeistä, joita täällä on esitetty, on hallitusta eniten kiinnostanut entisen rahaministerin professori Engliš'in ehdotus. Se lähtee siitä, että kaikille maahan tuotaville tavaroille olisi määrättävä n.15 %:n valuuttalisämaksu; tällä tavoin saatuja varoja olisi käytettävä palkkioina viennin edistämiseksi. Raha-asiaiministeri kannattaa tätä ehdotusta jo siitakin syystä, että se on helpoimmin toteutettavissa ja hallituksessa suunnitellaan parhaillaan sen täytäntöön panemista kuitenkin siten, ettei siitä aiheudu vaaraa kruunun vakavuudelle. Samalla on tarkoitus asteittain kumota kaikki nykyään voimassa olevat devisa määräykset ja muu tuontia koskeva säännöstely. Maatalouspiirien vaatimuksesta tullaan kuitenkin keskittämään maataloustuotteiden tuonti valtion monopoliyhtiölle, jonka tulee valvoa näiden tuotteiden hintatasoa.

Tšekkoslovakian finanssiviranomaiset laskevat, ettei tuontitavaroiden hintojen välttämättä tarvitse kohota suunnitellun toimenpiteen johdosta, koska nämä hinnat ovat viime vuosina huomattavasti alentuneet, vaikkakin kotimarkkinat ovat siitä vain pienessä mitassa hyöttyneet, jota vastoin tuojat ovat ansainneet suuria voittoja. Näitä voittoja ajetaan nyt verottaa oman maan viemin hyväksi. Samaa mieltä eivät ole teollisuuspiirit, jotka olivat viennin edistämiseksi ehdottaneet muita keinoja kuten liikevaihtoverojen y.m. peruuttamista. Sillä taholla pelätään, että Engliš'in suunnitelman toteuttaminen on aiheuttava hintatason nousua palkkateisteluineen ja ennenkaikkea alentava KČ:n arvoa.

Teollisuusjärjestöjen tärkein vaatimus on, että vaihtokauppaa järjestettäisiin edelleen kompensatio- eli vastikesopimusten pohjalle, josta viime vuodelta saadut kokemukset ovat tyydyttävät. On mahdollista, että hallitus ottaa tämän vaatimuksen jossain määrin huomioon Englis'in suunnitelman toteuttamisen yhteydessä, mikä tapahtunee aivan lähiaikana.

Myöskin saksalaiset sosialidemokraatit vastustavat Englis'in suunnitelmaa ja ovat hyväksyneet päätöslauselman, jossa ehdotetaan m.m. kauppapoliittisten suhteitten parantamista kaikkiin maihin solmimalla uudelleen kauppasopimuksia, normaalisten kauppasuhteitten luomista Neuvosto-Venäjäan, työajan lyhentämistä, j.n.e.

W. J. M. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *D.*

OSASTO: *C28.*

ASIA: _____

Palakassa olevan lähetystalon rap. n:o 2.

U.a. Asiantunt. Yöntilat.

5/2 1934.

Praha ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 81.

Praha SSA 5 P:NÄ helmi KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D.U.M. / ..... 19 .....

2 325 he. 34
10/2.34
5 C28

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti no 2.

Lähetän täten kunnioittaen kuutena kappaleena raporttini n° 2 aiheesta

Saksan ja Puolan sopimus.

V.a.Asiainhoitaja *Alfönttilä*

Jiljennös	Laati	Puhtaaksikirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti	

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Praha ssa 5 p:nähelmi kuuta 19 34.

Asia: Saksan ja Puolan sopimus.

2 325 he. 34
10/2-34
5 C28

Saksan ja Puolan välisen sopimuksen Tšekkoslova-
kiassa herättämän melkoisen huomion johdosta lienee syytä
tehdä selkoa täkäläisistä mielialoista ja niistä vaikutel-
mistä, jotka olen saanut asiasta keskustellessani ulkomi-
nisteriössä täällä ja eräiden lähettiläiden kanssa.

Unkarin lähettiläs kertoi eräistä sopimuksen al-
kuvaiheiden kanssa yhteydessä olevista seikoista seuraavaa :

Viime marraskuun alussa oli muuan Rosenbergin
aussenpolitisches Amtin mies, jonka nimeä hän ei muistanut
ja joka nyt istuu keskitysleirillä, ilman minkäänlaisia val-
tuuksia käynyt Tšekkoslovakian Berliinin lähettilään Mast-
nyn luona puolivirallisesti tiedustelemassa, olisiko Tšekko-
slovakian hallitus halukas tekemään hyökkäämättömyyssopimuk-
sen Saksan kanssa. Matkustettuaan Prahaan asiasta neuvotte-
lemaan ministeri Mastny sai ohjeeksi ilmoittaa, että hyök-
käämättömyyssopimuksella Tšekkoslovakian ja Saksan välillä ei
ole mitään merkitystä, koska jo on olemassa Kelloggⁱⁿ pakti,
mitta jos Saksa tahtoo saada aikaan sitä laajemman sopi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemallejat

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

muksen on Tšekkoslovakia valmis ryhtymään siitä neuvottelemaan. Tällaista sopimusta ei kuitenkaan voida tehdä muuten kuin yhteisymmärryksessä Ranskan ja muiden ystävyysvaltojen kanssa. Tästä ilmoitettiin luottamuksellisesti ei ainoastaan Ranskalle vaan myös Pikku Ententen valloille ja Puolalle, joka oli kiittäen ottanut ilmoituksen vastaan. Ranskalaisen taholta tapahtuneen indiskretion kautta asia tuli julki. Saksa taas dementoi koko asian ilmoittaen, ettei sellaista tarjousta ollut tehty. Sen jälkeen ei asiasta enää kuulunut mitään. Marraskuun jälkipuoliskolla tuli sitten yllätyksenä tieto Saksan ja Puolan neuvotteluista. Kun Varsova ei ollut niistä ilmoittanut etukäteen mitään Prahalle, oli apulaisulkoministeri Krofta siitä ankarasti moittinut Puolan takäläistä lähettilästä Grzybowskia. Mitä tämä oli vastannut ei ollut kertojani tiedossa, mutta muille lähettiläille G. oli maininnut, että Tšekkoslovakian taholta tulleet moitteet eivät ole oikeutettuja. Väärinkäsitys johtuu siitä, että Tšekkoslovakia käyttäytyy siten kuin se olisi liitossa Puolan kanssa, mutta sitä se ei ole. Tämän vuoksi ei Puola katsonut olleensa moraalisesti velvollinen tekemään Tšekkoslovakialle vastapalvelusta ilmoittamalla sille etukäteen neuvotteluistaan Saksan kanssa.

Tämä puolalaisten kannanotto on täällä tehnyt mamentavan vaikutuksen, sillä se tietää, että Tšekkoslovakian taholta innokkaasti harrastetut veljeily- ja muut lähentymisyritykset Puolan taivuttamiseksi yhtymään Pikku Ententeen ovat kokonaan rauenneet tyhjiin. Näin ollen ei^{ole} ihmettele-

mistä, jos Berliinin sopimukseen on taällä suhtauduttu sängen sekavin tuntein ja ettei täällä ole voitu olla pistelemättä Puolaa niillä epiteeteillä - Saisonstaat, polnische Wirtschaft j.n.e. - joita Saksa tähän asti on käyttänyt uudesta ystävästään.

Täkaläinen virallinen kanta p.o. sopimukseen nähden, joka näyttää olevan tyytyväisen naaman näyttämistä huonossa pelissä, voidaan sisällyttää viiteen kohtaan:

1) Sopimusta tervehditään tyydytyksellä, koska se on omiaan vakiinnuttamaan Europan rauhaa idässä.

2) Sopimus merkitsee revisionismia vastustavan kannan voittoa, koska Saksa luopuu itärajojensa tarkistamisvaatimuksistaan 10 vuodeksi.

3) Se merkitsee Saksan ^{näkö} kannan voittoa rauhantilan vakiinnuttamiseksi bilateralisin sopimuksin Kansainliiton ulkopuolella. Se on Hitlerin diplomatialle saavutus, jonka maarealista arvoa lisää sen pasifistinen puoli.

4) Sopimuksessa kieltäydytään ryhtymästä aseelliseen hyökkäykseen, mutta ei turvata rajoja.

5) Puolaa moititaan lievässä muodossa siitä, että se ei ole vetänyt Tšekkoslovakiaa sopimukseen mukaan. Samalla viitataan siihen, että Varsova on asettanut Parisin tapah-tuneen todiasian eteen.

On kuvaavaa tšekkiläisten käsityskannalle, jotka muuten ovat sängen tyytymättömiä Ranskan nykyiseen kauppapolitiikkaan, että eräs täkaläinen aamulehti ryhtyi puolustamaan Puolan kantaa Ranskaa vastaan huomauttaen Ranskan menettelystä

Kattovitz - Gdynian rautatiehen suhteen, jonka rahoittaminen keskeytettiin, ettei ole ihme jos liittolaiset järjestävät yllätyksiä, kun Ranska jättää heidät pulaan.

Ministeri Benešia lähellä olevat lehdet ovat kommentaareissaan kosketelleet niitä johtopäätöksiä, joita Saksa aikoo tehdä sekä niitä vaikutuksia, joita sopimuksella mahdollisesti tulee olemaan Tonavan maiden politiikkaan. Yhteistä näille kommentaareille on ajatus, että Saksa on nykyisessä ulkopoliittisesti eristetyssä asemassaan halunnut suojata selkäänsä idässä voidakseen ensin keskittää päähuomi- onsa vähemmän arveluttaviin tehtäviin kuin Puolan käytävän takaisin valloittamiseen. Nämä tehtävät ovat sisäinen reorganisaatio ja aseistaminen sekä lisättyjen voimien suuntaaminen Itävaltaa vastaan, jossa vastarinta nyt näyttäjksen heikoimmalta. Tällöin on Saksalle tärkeätä voida laskelmis- saan ottaa huomioon, että Puola ei osallistu sitä vastaan mahdollisesti ryhdyttäviin aseellisiin sanktioihin, ^Ppaitsi että Berliinin sopimus on omiaan kärjistämään Itävallan kysymystä, katsotaan sen vielä vaikuttavan haitallisesti muihin päiväjärjestyksessä oleviin kansainvälisiin kysymyksiin, kuten varustusten supistamiseen.

Puolivirallinen "Prager Tagblatt" tai oikeammin juu- talaisten liike- ja pankkimiesten äänenkannattaja arvelee että Puola nyt loittonee liiaksi muista maista ja toteaa: "Puola ei enää tarvitse liittolaisia Saksaa vastaan. Tämä ei ole täydellinen itä-Locarno : sitä varten olisi ainakin

Tšekkoslovakian yhtyminen siihen välttämätön. Prahan ulkoasiain johto lähtee siitä periaatteesta, että sellainen sopimus voidaan tehdä Saksan kanssa vain Kansainliiton puitteissa ja yhteisymmärryksessä ystävyysvaltojen kanssa."

Samalla kun Puolaa moititaan, ollaan taipuvaisia syyttämään Italiaa Saksan ja Puolan sopimuksen synnystä. Marsalkka Pilsudski on muka ajanut uudelle ulkopoliittiselle linjalle Mussolini neljän vallan paktillaan sekä Saksan politiikallaan, jonka päämääränä on ollut vieroittaa Berliin huomio Itävalkasta ja auttaa sitä saamaan hyvitystä muilla aloilla, mikä on Saksaa rohkaissut sen revii-siovaatimuksissaan idässä. Kun Italia tällä politiikallaan on nyt saanut aikaan päinvastaista kuin mitä se on tavoitellut, merkitsee Berliinin sopimus Italiaille suurempaa tappiota kuin Ranskalle tai Pikku Ententelle. Kosketellessaan kysymystä Saksan mahdollisesta aktiivisesta toiminnasta Itävaltaan nähden ei tšekäläinen lehdistö näy panevan lainkaan arvoa sille, että Puola on edelleenkin sidottu aikaisempiin kansainvälisiin sopimuksiin^{do}. Mitä tulee mahdollisiin aseellisiin sanktioihin Saksaa vastaan siltä varalta, että se todella saattaisi muut maat Anslussiin nähden tapahtuneen tosiasian eteen, jota kysymystä täällä on pohdittu, on moni tšekäläinen diplomaatti m.m. Italian asiantuntija arvellut, ettei mikään maa nykyoloissa uskaltaisi syyttää uutta maailmanpaloa marssittamalla sotajoukkoja Saksaa vastaan.

V.a. Asiantuntija

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 228.

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

V. a. Asiamies Yrjö Anttila.

13/2-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
VÁCLAVSKÉ NÁM I. A.
PRAHA II.

No 103.

Prahassa helmikuun 13 pñä 1934.

3	325	Sal	34
19/2-34	19	-	1
	OLASTO		ASIA
5			C28

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
raporttinsa no 3, aiheesta

Tšekkoslovakian kruunun devalvatio.

V.a. Asiamies

Alföntilä

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Praha ..... ssa ..... p:nä helmi ..... kuuta 1934.

Asia: Tšekkoslovakian kruunun devalvatio.

3 / 525 Sal 34
19/2-34 No - -
5 C28

Lähetystön viime tammikuun 26 päivälle päivätyssä raportissa no 1 selostetut neuvottelut hallituspuolueiden kesken suunnitellusta pulaohjelmasta näyttävät nyt aivan lähi päivinä johtavan konkreettiseen tulokseen. Hallitus on kyllä onnistunut saamaan enemmistön taloussuunnitelmansa taakse, mutta ei ole kyennyt saamaan oppositiota vaimennetuksi. Erikoista huomiota on täällä herättänyt, että hallituksessa edustettuna olevan kansallisdemokraattisen puolueen sanomalehdistöä on ahkerasti sensuroitu ja takavarikoitu talouskysymyksiä koskevien artikkelien johdosta ja että varsinkin puolueen iäkkään ja suurta arvonantoa nauttivan johtajan ja valtakunnan ensimmäisen pääministerin tri Kramář'in taloudellisia kirjoituksia ei ole lainkaan päästetty julkisuuteen. Kun ristiriitaa kansallisdemokraattien ja hallituksen kesken ei ole useista yrityksistä huolimatta voitu sovittaa, on puolue kutsunut kauppaministeri Matoušekin pois hallituksesta ja asettunut selvään oppositioon.

T.k. 10 päivänä pääministeri Malypetr ilmoitti vi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rallisesti Prahan yleisradiossa hallituksen suunnittelevan kruunun devalvatiota. Sen kultakatetta tullaan pienentämään ja valuuttapolitiikassa ottamaan huomioon niitä kokemuksia, mitä Englannissa ja Amerikassa punnan ja dollarin arvon alentamisella on saavutettu. Kaikki inflatoinnistiset pyrkimykset luvataan torjua sekä ryhtyä toimenpiteisiin kotimaisen hintatason nousun estämiseksi. Tämän politiikan varsinaisena päämääränä on, pääministerin sanojen mukaan, Tšekkoslovakian viennin laajentaminen ja helpottaminen, josta on oleva seurauksena kotimarkkinoiden elpyminen, työttömyyden vähentyminen ja valtion raha-asian paraneminen.

Tilanteen kehittyminen tälle kannalle ei ollut suinkaan yllätys. Täällä noin pari kuukautta sitten aloitetun väittelyn yhteydessä ent. rahaministerin professori Englišin suunnitelmasta, joka tähtäsi viennin edistämiseen valuuttapalkkioilla ja jota suunnitelmaa nykyinen finanssi-ministeri periaatteellisesti kannatti, alkoi yhä enemmän saada kannatusta vaatimus kruunun arvon alentamisesta, joka oleellisesti, vaikkakin yksinkertaisella tavalla johtaa samaan tulokseen. Huomattavissa ollut pääoman pako viime aikoina ja Kõ:n alennetut noteeraukset ulkomaisten pörssissä jouduttivat asian kehitystä.

Hallituksen hyväksymässä ja valtiopäivillä annettussa esityksessä - nykyinen valtalaki ei oikeuta hallitusta muuttamaan valtionpankin ohjesääntöä - ehdotetaan

kruunun kulta-arvon vähentämistä $\frac{1}{6}$:lla eli sen nykyisen arvon alentamista 16,67 %.

Valuuttalain muuttamiseen tarvitaan määränemmistö, joka on hallituksen esityksen takana ilman kansallisdemo-kraattejakin, koska saksalaiset hallituspuolueet sitä kannattavat. Nyt voimassa olevien määräysten mukaan seteli-pankki on velvollinen korottamaan Kõ:n alinta katetta siten, että se on 25 % v.1929, 30 % v.1930 ja vähintään 35 % vuoden 1935 lopulla ja sellaisena pysyy. Nyt on tarkoitus vahvistaa Kõ:n alin kate 25 % kullassa eikä enää puoleksi kullassa ja puoleksi valuutoissa.

Missä määrin Tšekkoslovakian hallitus tällä toimenpiteellä pysyväisesti selviytyy talouspulasta, siitä on tietenkin ennaikaista sanoa mitään varmaa. Vienti, joka on Tšekkoslovakian kehittyneelle teollisuudelle mitä tärkein, on suunnattomasti joutunut kärsimään. Vuodesta 1929, jolloin sen arvo nousi 20,5 miljaardiin Kõ, se on vähitellen laskenut aina 5,8 miljaardiin Kõ v.1933. Kun Tšekkoslovakian kauppasopimukset ja myös vireillä olevat kauppasopimusneuvottelut perustuvat volyymikontingentteihin, on devalvoidun kruunun liikkuma-ala sangen rajoitettu. Täällä tehtyjen laskelmien mukaan on enemmän kuin 90 % Tšekkoslovakian koko viennistä tällä tavoin sidottu.

V.a. Asiainhoitaja

W. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 628. ....

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

V. a. Asiasihoitaja Yönteli.

19/2-34.

Praha ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 130.

Praha ..... SSA 20 P:NÄ helmi ..... KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeri ..... LLE

ASIA: Raportti no 4.

Lähetän kunnioittaen ulkoasiainministeriölle tämän ohella raporttini no 4 aiheesta

Hallituksen vaihdos Tšekkoslovakiassa.

V.a.Asiainhoitaja

Alföntila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Praha ssa 19 p:nä helmi kuuta 19 34.

4 325 Sal 34

Asia: Hallituksen vaihdos Tšekko-
slovakiassa.

1/3-34

5 C28

Lähetystön raportissa t.k. 13 päivältä tiedotettiin, että hallituksen finanssilakien johdosta oli odotettavissa kansallisdemokraattisen puolueen edustajan, kauppa-
ministeri Matoušek'in eroaminen hallituksen jäsenyydestä. Ministeri Matoušekin lisäksi erosi hallituksesta kuitenkin vielä sisäministeri Jan Černý, joka ei lukeutunut mihinkään valtiolliseen puolueeseen. Pääministeri Malypetr käytti samalla hyväkseen hallituspulaa järjestääkseen uudelleen 29. X. 1932 muodostamansa hallituksen, pääasiallisesti antamalla ministerien keskenään vaihtaa salkkuja. Kauppaministeriksi siirtyi yleisten töiden ministeri ja hänen tilalleen tuli entinen sosialiministeri, jonka salkun taas sai oikeusministeri.

Jan Malypetrin toinen hallitus, joka muodostettiin ja nimitettiin samana päivänä (14. II.), jolloin hänen ensimmäiselle hallitukselleen myönnettiin ero, on kokoonpanoltaan seuraava :

Pääministeri : Jan Malypetr, kansanedustaja, Tšekk.agr.

Ulkoministeri : tri E. Beneš, tšekk.kansallissosialisti,

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sisäministeri : tri Josef Cerný, tšekkiläinen agraari,
Oikeusministeri : tri I. Derer, tšekkiläinen sosialidem.
Kauppaministeri : ins. J. Dostálek, tšekk. kans. puol. klerikaali,
Postiministeri : tri E. Franke, tšekk. kansallissosialisti,
Yleisten töiden ministeri : tri L. Čech, saks. sos. dem.,
Maatalousministeri : tri M. Hodža, tšekkiläinen agraari,
Puolustusministeri : B. Bradáč, tšekk. agraari,
Sosialiministeri : tri A. Meissner, tšekk. sos. dem.,
Terveystieteiden ministeri : tri F. Spina, skansalainen pientilall.,
Unifikaatioministeri : tri J. Šramek, tšekk. kans. puol. klerik.
Rahaministeri : tri K. Trapl, postisäästökassan johtaja, puolueeton,
Opetusministeri : tri J. Krémář, siviilioik. prof., puolueeton,

Kuten edelläolevasta ilmenee on hallitus puoluevä-
riltään "vihreä, musta ja punainen". Edustajakamarissa sillä
on 184 äänen enemmistö 300 edustajasta, (jossa määrässä
on myös otettu huomioon edustajakamarista poissa olevat
8 saksalaista kansallissosialistia). Varsinaisen opposition
muodostavat kansallisdemokraatit teollisuuden ja pankkien
edustajina sekä käsityöläispuolue ja Slovakian autonomistit.
Eduskunnan ulkopuolella oppositio voi nykyoloissa tuskin
saada ääntänsä kuuluville. Etenkin kansallisdemokraatit nä-
kyvät olevan hallituksen erikoisen valvonnan alaiset, kun
heidän lehtiään sensuroidaan ja takavarikoidaan ja heidän
suunnittelemaansa julkiset kokoukset, joissa heidän edus-
kuntaryhmänsä puheenjohtaja oli aikunut tehdä selkoa sisä-
ja ulkopoliittisesta tilanteesta, kiellettiin,

Hallituksella on edessään joukko vaikeita tehtäviä,

joista ehkä tärkein on täällä viime kuukausina paljon kiistelty taloussuunnitelma. Uuden rahapolitiikan tehokkuus tulee suuresti riippumaan tuotannon lisääntymisestä ja siihen liittyvästä työttömyyden vähenemisestä samoin kuin nykyisen, sisäisen hintatason säilymisestä. Perustellessaan eduskunnassa uutta rahalakia, jolla kruunun kultamäärää alennettiin 1/6:lla, hallitus oli tosin luvannut kaikin keinoin vastustaa kohtuutonta hintain nousua, mutta se kykenee tuskin estämään sitä hintain kohoamista, joka aiheutuu maan teollisuudelle välttämättömiä raaka-aineiden tuonnista. Edelleen odottavat uudelta hallitukselta ratkaisua maatalouden velkakysymys sekä valtion ja kuntien raha-asiain uudelleen järjestely.

Erikoista huolta hallitukselle antavat itävaltalaiset pakolaiset, jotka venäläisten ja saksalaisten emigranttien lisäksi ovat hallituksen taakkana.

Sisäpoliittisesti ei hallituksen asema ole helppo. Naapurivaltioiden tapahtumat ovat myös heittäneet varjonsa Tšekkoslovakiaan. Sangen erilaisista aineksista kokoonpannun hallituksen keskuudessa on tietenkin pysyväisiä sisäisiä hankauksia ja etujen vastakohtia, joiden tasoittaminen hidastuttaa enemmistön suunnittelemaa toimenpiteitä. Laajan hallituskokoomuksen teot ja toimet tulevat kaikesta päättäen olemaan kompromissituloksia, jotka tuskin aina tyydyttävät poliittisesti arvostelukykyistä ja vaikeasti johdettavaa kansaa. Ei voida kieltää, ettei Tšekkoslovakiassakin, samoin kuin monessa muussa maassa, ilmenisi parlamentaariseen järjestelmään kohdistuvaa tyytymättömyyttä - tosin sitä ei saa

yliarvioida - ja ettei tyytymättömien mielessä kangastaisi jonkinlainen pyrkimys autoritaariseen politiikkaan. Saamani käsityksen mukaan kaikki tšekäläiset johtavat puolueet pelkäävät uusia vaaleja, jotka ilmaisisivat oikean suhteen demokraattien ja heidän vastustajiensa välillä. Malypetrin hallituksesta riippuu, onnistuuko Tšekkoslovakia säilyttämään ja vahvistamaan kansanvaltaa. Sen sisäpolitiikassa tulee suhtautuminen vähemmistökansallisuuksiin näyttelemään tärkeätä osaa. [Hallituksen suhtautumisesta Itävallan tapahtumiin on apulais-ulkoministeri Krofta valtiopäivien ulkoasiain valiokunnassa tehnyt selkoa kumoten jyrkästi kaikki liikkeellä olevat huhut tšekkiläisten joukkojen lähettamisestä Itävaltaan järjestyttä palauttamaan. Hän ei kuitenkaan kieltänyt, ettei Itävallan vastaisia rajajoukkoja olisi vahvistettu. Itävallan kohdalla onkin tällä hetkellä Tšekkoslovakian ulkopoliittisista kysymyksistä pulmallisin. On luonnollista, että Italian suunnitelmat Itävallan ja Unkarin suhteeseen ovat ristiriidassa Tšekkoslovakian etujen kanssa. Siksi ei myöskään tarvitse ihmetellä, että tšekäläisen lehdistön äänen sävy Mussolinin politiikkaa kohtaan on kaikkea muuta kuin sydämmellinen.

V.a.Asiainhoitaja

W. J. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 628.

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 5.

V.a. Asuinhoitaja Yöntä.

12/3-34.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 197.

P r a h a S S A 13 P : N Ä m a a l i s K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: _____ N

P : N Ä K U U T A 19 P : T T Y n:o _____

VIITTAUS: D. U. M. / _____ 19 _____

5 325-hl 34
17/3-34 No - LK 1
OSAATO ASIA
5 O28

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit no 5 ja 6.

Lähetän täten kunnioittaen ulkoasiainministeriölle raporttini aiheesta

Tšekkoslovakian ja Neuvostoliiton suhteet ja
Otto Bauer Itävallan sisäisistä tapahtumista.

V.a. Asiainhoitaja

W. J. K. K.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Praha ssa 12 p:nä maalis kuuta 1934.

5/325-21 34

17/3-34

Asia: Tšekkoslovakian ja Neuvosto-
liiton suhteet.

STO

5 C28

Varsinkin tšekäläisissä teollisuuspiireissä kuulee moitittavan maan ulkopoliittikan johtoa huomattavien taloudellisten etujen vaarantamisessa, sen johdosta, että Neuvostoliittoa ei tunnusteta de jure. Tunnustamisen kannattajat syyttävät tästä emigranttinäkökantojen liiallista varteenottamista.

Kysymys on tietenkin kauan ollut päiväjärjestyksessä, mutta ratkaisu on aina vaan lykkäytynyt. Asiaa käsiteltiin myös viime tammikuussa Pikku Ententen pysyväsien neuvoston kokouksessa Prahasa ja konferenssin päätyttyä oli ulkoministeri Beneš vakuuttanut Neuvostoliiton täysivaltaiselle edustajalle (représentant plénipotentiaire) Alexandrovskille, että Tšekkoslovakian hallituksen taholla ei ole enää esteitä de jure tunnustamiselle. Tšekkoslovaikiassa on Neuvostoliiton tunnustamista vastustanut ennen kaikkea kansallisdemokraattinen puolue (oikeisto). Ensi käynnilläni apulaisulkoministeri Kroftan luona otin tämän kysymyksen puheeksi ja sain vastaukseksi, että kansallisdemokraattien kiel-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teinen kanta johtuu muka vain siitä, että heidän iäkas johtajansa Kramář on venakon kanssa naimisissa.

Ne esteet, jotka muissa Pikku Ententen maissa ovat olleet Neuvosto-Venäjän tunnustamisen tiellä näyttävät nyt olevan voitettut tai ainakin siten, että jokaisella valtiolla on siinä suhteessa vapaat kädet. Ranskan lähentyminen Neuvostoliittoon ja se seikka, että Amerikka ja hiltjattain Unkarikin ovat tunnustaneet Neuvosto-Venäjän, on pakottanut Pikku-Ententen tarkistamaan tähänastista kantaansa.

Tšekkoslovakia on epäilemättä oleva ensimmäinen Pikku Ententen valtioista, joka pyrkii lähentymään Moskovaa. Aiotaan aloittaa kauppasopimuksella, jota koskevat esityöt tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä ovat jo siksi pitkällä, että ministeri Beneš voi lähi päivinä jättää hra Alexandrovskille sopimusluonnoksen. On todennäköistä, että samalla neuvotellaan normaalisten diplomaattisten suhteiden järjestämisestä molempien maiden kesken. Saamani tietojen mukaan Moskova on asettanut sen kauppasopimuksen ehdoksi, koska tällaisella sopimuksella ei muuten olisi juridista perustaa. Kun on ilmeistä, että kauppasopimusneuvotteluissa molemmin puolin pyritään kauppavaihdon saattamiseen tasapainoon, ei sopimusta aivan käden käänteessä saada valmiiksi. Vaihtokauppaa koskevia neuvotteluja vaikeuttanevat niiden pohjana olevat erilaiset tilastot. Tšekkoslovakia lähtee siitä, että vuonna 1938 sen tuonti Venäjältä oli 109 milj. Kč ja vienti Venäjälle 76 milj. Kč. Tämän passiivisen saldonsa nojalla

sillä siis pitäisi olla oikeus vaatia Venäjältä takeita saada sinne sijoittaa enemmän tšekkiläisiä tavaroita. Venäläiseltä taholta on tähän viitattu, että sen kauppavaltuuskunta on Tšekkoslovakiaan myynyt paljon vähemmän kuin tšekkiläinen tilasto osoittaa. Tämä johtuu taas siitä, että Tšekkoslovakiaan on ostettu erinäisiä tavaroita kuten peltavaa Berliinin ja Parisin kautta, jotka tavarat on merkitty Saksan ja Ranskan tiliin. Näitä kauppasuhteita järjestettäessä on Tšekkoslovakian keskitettävä tilauksensa ja ostonsa Neuvostoliiton Prahassa olevaan kauppavaltuuskuntaan.

Kuten hra Alexandrovski minulle ilmoitti toivotaan myös venäläisten taholla kauppasopimuksen aikaansaamista, koska heidän vientinsä Tšekkoslovakiaan on kovasti karsinut tuontisäännöstelystä ja siitä, että heidän tavaroihinsa sovelletaan autonomisia tulleja, jotka esim. erinäisiin kemikalioihin nähden ovat 100 % sopimustulleja suuremmat. Saavuttamalla suosituimmuuden voi Neuvosto-Venäjä ajatella myös maataloustuotteiden, kuten voin ja kananmunien sijoittamista Tšekkoslovakian markkinoille.

V.a.Asiainhoitaja

Aljontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... J. ....

OSASTO: ..... 628. ....

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 6.

V.a. Asiakirjoja Yntilä.

12/3-34.

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Praha ssa 12 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia: Otto Bauer Itävallan
sisäisistä tapahtumista.

5 325 Sal 34
17/3-34 No - -
OSASTO
5 C28

Tšekkoslovakiaan paennut tunnettu itävaltalainen sosialistijohtaja Otto Bauer on eräässä tšekkiläisessä sosialidemokraattisessa lehdessä julkaissut artikkelin, jossa hän koettaa puolustaa puolueensa johtajien noudattamaa taktiikkaa. Kun tällä artikkelilla ja eräillä sen johdosta laadituilla kommentaareilla saattaa olla yleistäkin merkitystä, suomennetaan siitä tähän sen oleelliset kohdat.

"Ei ole epäilystä, että vuodesta 1932 alkaen yhteistoiminta vallasta sosialidemokratian ja porvarillisten puolueiden kesken oli mahdoton. Siitä hetkestä saakka, jolloin kansallissosialistit ja marxilaisvastainen liike alkoivat huomattavammin voittaa alaa, Itävallassa ei ollut ainoatakaan porvarillista puoluetta, joka olisi tahtonut olla yhteistoiminnassa meidän kanssamme, koska ne pelkäsivät menettävänsä valitsijoita ollessaan liitossa sosialidemokratian kanssa. Korkeintaan olisimme voineet ottaa Bureschin hallitukseen nähden samanlaisen suvaitsevaisen asenteen kuin mitä

JAKELUOHJE: Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Saksan sosialistit olivat aikanaan noudattaneet kansleri Brüningin hallituksen suhteen. Mutta juuri tapahtumien kulku on osoittanut, ettei Saksan sosialistien esimerkkiä voitu seurata. Me emme tahtoneet, että pulakauden aiheuttamaan kurjuuteen joutuneet työväen joukot liittyisivät kansallissosialismiin, joka olisi jäänyt ainoaksi vastuspuolueeksi. On sangen luultavaa, ettei meidän puoleltamme noudatettu suvaitsevainen politiikka Bureschin hallitukseen nähden olisi estänyt katastrofia Itävallassa, enempää kuin saksalaisten sosialistien passiivinen asenne kykeni sitä estämään Saksassakaan."

Dollfussin hallituksen tultua valtaan, Bauer jatkaa, tilanne muodostui sosialisteille yhä huonommaksi. "Yhden-toista kuukauden aikana teimme voitavamme päästäksemme sovintoon Dollfussin kanssa; emme pyytäneet muuta kuin puolueemme ja ammattijärjestömme säilyttämistä. Luotimme kristillis-sosialisen puolueen vastuskykyyn fascistien^{is} kenraalien painostusta vastaan. Luotimme myös siihen, että Ranska vastustaisi Italian vaikutusta. Me olemme pettyneet. Työväen luokalla oli aseita vuoden 1918 vallankumouksesta saakka; 15 vuotta puolue on jäsenilleen teroittanut, että näitä aseita on käytettävä vain siinä tapauksessa, että fascistien taholta käydään vapauden kimppuun. Kun tämä hetki oli tullut, ei ollut maailmassa sitä voimaa, joka olisi voinut estää työväestön valiojoukkoa puolustautumasta häpeällisen orjuutuksen edessä."

Otto Bauer huomautti lopuksi, että jos Itävallan

sosialistit ovat tehneet virheen, on se siinä, että he liian kauan viivyttivät välttämättömäksi käynyttä taistelua. Ainakin he ovat sillä todistaneet, etteivät laiminlyöneet ainoatakaan mahdollisuutta päästä sovintoon ja että he pakotettuina ryhtyivät siihen, mikä ei ollut vältettävissä.

Täkaläisen ulkoministeriön äänenkannattaja (ainakin puolivirallinen) L'Europe Centrale kirjoitti edelläolevan johdosta seuraavaa : Hra Otto Bauerin puolustautumisyritys olisi kuitenkin vakuuttavampi 1) jos Wienin sosialismin johtajat v:na 1920-1932 olisivat tehneet voitavansa välttääkseen väliin täydellistä katkeamista porvarillisiin puolueisiin ja siten ehkäisseet kehitystä, joka johti pahimpaan ; 2) jos hra Bauer omassa persoonassaan ja eräät hänen poliittisista ystäväistään eivät olisi olleet pääasiallisina esteinä yhteisymmärryksen aikaansaamiseen hallituksen ja työväestön kesken, ja jos he eivät kieltäytyessään väistymästä syrjään olisi vahingoittaneet tämän etuja ja tehneet katastrofin mahdolliseksi ; 3) lopuksi jolleivät he olisi loppuun saakka yksinomaan pitäneet kiinni "taktillisista" näkökohdista ennen muita.

Maailman sodasta lähtien Wienin sosialismihistoria on todellisuudessa vain pitkä sarja tilaisuuksia, joita ei ole osattu käyttää ja hairahduksia, jotka on luettava valitettavan lyhytnäköisyyden tiliin. Se alkoi anschlussin julistamisella vuonna 1918 ja päättyi viime kuussa nostatettuun kapinaan, kohdistuen oikeuspalatsin tulipaloon v.1927 ja itse-pintaiseen kieltäytymiseen lähentymästä muita puolueita parla-

mentissa tai kunnallisella alalla.

Otto Baueria ja hänen ystäviensä voidaan syyttää ylpeydestä, puolue- tai luokkafanaattisuudesta ja myös, niin luulemme, siitä etteivät ole hengeltään todellisia demokraatteja. Sillä, suuri demokraatti, jonka 84 vuotispäivää tänään vietämme on sanonut, "demokratia on vakaumus" eikä väkivaltaa. Otto Bauer on paljon vihannut : hän on niittänyt vihaa ja sen hän pitäisi huonosti päättää."

V.a.Asiainhoitaja

Myöntilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 828. ....

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

V. a. Asiamiehittäjä Ylämäki.

22/3-34.

P r a h a   S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 224.

P r a h a   S S A 22 P : N Ä   m a a l i s   K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: ..... N

P : N Ä   K U U T A 19   P : T T Y ..... n:o

VIITTAUS: ..... D . U . M .   /   19

7 / 326 Sal 34
28/3-34. 2 - 1
5 Cel

ULKOASIAINMINISTERIÖ L L E

ASIA: Raportti no 7.

Lähetän kunnioittaen ulkoasiainministeriölle
tämän ohella raporttini no 7 aiheesta
Tšekkoslovakia ja Rooman konferenssi.

V.a.Asiainhoitaja

Ujontili

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Praha ssa 22 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia: Tšekkoslovakia ja Rooman
konferenssi.

7 326 Sal 34
28/3-34 - -

5 C28

Saksan ja Puolan rauhansopimus ja sosialidemokraattisen puolueen murskaantuminen Itävallassa ovat ne kaksi tekijää, jotka viime aikoina ovat huomattavammin jouduttaneet toimintaa Euroopan poliittisella näyttämöllä. Ne näyttävät saaneen aikaan uusia ryhmittäjä ja keskittäneen yleisen mielenkiinnon toisiin kohteisiin.

Kysymys Puolan käytävästä on nimellisesti 10 vuodeksi poistettu Euroopan politiikan päiväjäestyksestä ja sen sijaan on sen ydinkysymykseksi tullut Itävallan pulma. Anschluss-vaara on saanut Ranskan parantamaan välejänsä Italiaan, mikä tapahtui Jouvenelin Rooman matkan yhteydessä, kuten Italian tšekäläinen lähettiläs joku aika sitten kertoi. Ranska on samalla koettanut sovittaa Tšekkoslovakian ja Italian välistä jännitystä, jonka seuraukset ovatkin ilmenneet tšekäläisen lehdistön muutaman viikon ajan noudattamassa rauhallisemmassa ja hillitymmässä suhtautumisessa Mussoliniin.

Tätä ennen ja varsinkin Italian ottaessa ensi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mäiset konkreettiset askeleensa - valtiosihteeri Suvitchin käydessä Wienissä ja Budapestissä - vaikutusvaltansa laajentamiseksi Tonavan-maissa ei lehdistö voinut salata täällä vallinnutta hermostuneisuutta ja huolestumista. Sillä käyvathan Italian pyrkimykset ristiin ministeri Benešin ajaman Tonavan-maiden liittosuunnitelman kanssa, jonka alkuna olisi Itävallan ja Unkarin yhtyminen taloudelliseen liittoon preferenssitullelleen Pikku Ententen kanssa. Siksi taalla moitittiinkin sekä Lontoota että Pariisia siitä, että niiden passiivisuuden vuoksi Itävallan valitusta Saksan sekaantumisesta sen sisäisiin asioihin ei toimitettu Kansainliittoon, vaan Mussolinin annettiin sillä valin kaikessa rauhassa toteuttaa suunnitelmansa. Kun Tšekkoslovakiassa on tähän asti vain pelätty Itävallan liittymistä Saksaan ja sen vuoksi pidetty mahdollisimman suurta ääntä Itävallan riippumattomuuden puolesta, on sille kaikkea muuta kuin mieluisaa, että Itävalta luiskahtaakin Italian vaikutuspiiriin. Mussolinin kantaq, että Itävallan pulman ratkaisemiseksi olisi vain kaksi vaihtoehtoa, ei taällä tietenkään hyväksytä. Vilkkaasti on näitä vaihtoehtoja pohdittu. Probleemi on kuulunut : onko Italian hegemonia Keski-Euroopassa pienempi paha kuin Saksan ylivalta. Benešin puolueen aänenkannattaja "Lidové Noviny" vastatessaan tähän kysymykseen valitti, että eräät valtiot, kuten Englanti ja Puola, ovat välinpitämättömiä Itävaltaan ja sen hallitukseen nähden, ainakin mikäli Saksa ei sitä suoraan val-

taa. Jugoslavia ja Rumania vastustavat jyrkemmin Italian kuin Saksan hegemoniaa, jota vastoin ainoastaan Ranskalle ja Tšekkoslovakialle jälkimäinen vaihtoehto on suurempi pa- ha. Rooman ja Wienin lähentymisessä Tšekkoslovakia nakee rauhansopimusten tarkistusvaaran ja Habsburgien valtaan pa- lauttamisen. Restauratiosta kirjoittaessaan sama lehti ar- veli, että habsburgilainen Wienissä ärsyttäisi Itävallan nuorisoa, demokraatteja ja sosialisteja ja siten vain edis- täisi kansallissosialistien agitatiota. "Tämän mustan taan- tumuksen rinnalla olisi kansallissosialismi suorastaan edis- tysaskel - - - Tämän estämiseksi Pikku Entente tekisi aa- rimmäiset johtopäätökset".

Hyvin vähän luultavaa on, että tällaiset so- taiset uhkailut, joita ministeri Beneškin vielä muutamia kuukausia sitten viljeli eräistä Itävallan pulman ratkai- sukeinoista puheen ollen, johtaisivat aseelliseen selkkauk- seen.

Rooman ja Prahan välien parannuttua jonkun verran seurattiin täällä Mussolinin ja hänen uusien liit- tolaistensa neuvotteluja ja niistä aiheutuneita sanomalehti- kommentaareja mielenkiinnolla, mutta pidättyvästi. Vaikkakin toivottiin, että neuvottelujen tulokset johtaisivat myös Unkarin ja Itävallan lähentymään Pikku Ententen taloudellis- ta suunnitelmaa ja eräät oireet viittasivat siihen, että pyrittiin myötämielisesti suhtautumaan Italian hyvaan tah- toon, pysyttiin sentään yleensä kriittillisinä. Sillä yleinen mielipide katsoi Tšekkoslovakian olleen liian kauan Italian

lehdistön hampaissa voidakseen yhtäkkiä pelkkien vakuutuksien nojalla osoittaa innostustaan. Väitetään, että täällä olisi aiottu pyytää Italialta sitä, mitä se Jouvenelin kautta pyysi Ranskalta : tekoja eikä yksinomaan kauniita sanoja. Sitapaitsi on täällä vedoten Pikku Ententen keskinäiseen solidaarisuuteen erikoisemmin korostettu, että Tonavanlaakson pulmia ei voi ratkaista vain sillä, että Tšekkoslovakia pääsee sovintoon Italian kanssa, vaan kaikki Pikku Ententen valtiot on saatava mukaan. Yleisimpänä kantana näkyy kuitenkin sekin lehdistön että yleisön keskuudessa olevan se, että tasapainoa ei voi säilyttää muuten kuin Ranskan turvin ja sen aktiivisemmalla politiikalla Keski-Euroopassa s.o. nykyisen järjestyksen ylläpitäminen.

Kun sitten Rooman kolmisopimus oli allekirjoitettu eikä siinä sanallakaan mainittu rauhansopimusten tarkistamisesta, suhtauduttiin siihen täällä verraten tyynesti ja asiallisesti. Erittäin tyydyttävältä näytti mahdollisuus yhtyä konsultatiivisopimukseen, jonka johdosta lehdet jo kirjoittivat laajasti ja varmana asiana Mussolinin ja Benešin pikaisesta kohtaamisestakin, vaikka mitään sellaista ainakaan Italian taholta ei ollut päätetty, kuten ministeri Rocco minulle vakuutti.

Odottamattomana yllätyksenä Prahalle tuli sitten Mussolinin ulkopoliittinen puhe fascistihallituksen uuden 5-vuotisen ohjelman yhteydessä siinä kun selvästi esiintuottiin myötätuntoa Unkarin revisionistisille pyrkimyksille. Takaläiset lehdet alleviivasivat erikoisesti ainoan siihen viittaavan

lauseen "Unkari, jolta on ryöstetty puhtaasti madjaarilaisia alueita" ja totesivat, että mahdollisuudet yhteistoimintaan kolmisopimuksessa edellytetyjen valtioiden kanssa ovat tämän puheen johdosta arveluttavasti vähentyneet.

Tähän jälkimaiseen toteamukseen ministeri Beneškin yhtyi edustajakamarin ja senaatin ulkoasiainvaliokunnille maaliskuun 21 päivänä antamassaan laajassa ulkopoliittisessa selostuksessa, jossa perusteellisesti eriteltiin Itävallan pulman eri ratkaisukeinot. Huomiota herätti tässä asiallisessa selvityksessä, että sen historiallisessa katsauksessa ei vaikeamella sivuutettu sitä tosiasiaa, että Masaryk ja Beneš olivat koko sodan ajan suorastaan ajaneet Anschlussia, mutta sittemmin entente-valtojen jyrkän vastarinnan takia muuttaneet kantansa. Esitettyään ne syyt, joiden nojalla Tšekkoslovakia ja Pikku Entente eivät milloinkaan voi suostua Anschlussiin, Italian hegemoniaan Tonavan-maissa, rauhansopimusten tarkistukseen tai Habsburgien valtaan palauttamiseen, Beneš tuli siihen lopputulokseen, että Itävalta on säilytettävä riippumattomana ja koskemattomana ja Euroopan valtioiden taakana, jonka perustana olisi Genève'in pöytäkirja vuodelta 1922. Siksi olisi Itävallan itsenäisyys turvattava Rooman, Pariisin, Berliinin ja Pikku Ententen välisellä sopimuksella.

Takaläinen lehdistö hyväksyy miltei yksimielisesti Benešin esittämät näkökohdat. "Prager Tagblatt" huomautti, että Tšekkoslovakia ei tosin halua Italian hegemoniaa Itävallassa, mutta se hyväksyy Roomasta tulleet aloitteet ja pitää tärkeänä, että Saksa mahdollisuuksiensa mukaan osallistuu suunni-

teltuun taloudelliseen ryhmytykseen. Näyttää siltä, kuin Saksasta toivottaisiin saatavan mahdollisissa yhteisissä neuvotteluissa vahvempi vastapelaaja Italiaa vastaan.

Vaikkakin Beneš on osoittanut niin harrasta huolta Itävallan itsenäisyyttä kohtaan, ei hän näy ollenkaan ottavan huomioon sitä mahdollisuutta, että itsenäinen Itävalta voisi itse päättää kansainvälisen politiikkansa suunnasta. Ihmettelyä herättää sekin seikka, että juuri Beneš on puhunut Saksalle annettavista takeista, jotta Itävaltaa ei liitettäisi Saksaa vastaan tähdättyyn valtiolliseen ryhmytykseen. Voi kysyä, onko hän täysin selvillä Berliinin ja Wienin välisen jännityksen oikeasta laidasta, ja onko Beneš oikea mies esiintymään Saksan etujen valvojana Wieniä, Roomaa ja Budapestiä vastaan! Eräissä tšekäläisissä piireissä arvellaan, että ajan mittaan mikään ei voi Anschlussia estää, joka aiottaneen toteuttaa aste asteelta ilman suurempaa hälinää. Tähän viittaa sekin seikka, että kysymys monarkian palauttamisesta tilanteen vielä pelastamiseksi näkyy saavan lisää kannatusta Englannissa ja Ranskassa ja tämä jälkimäinen kysymys onkin Prahalle arin ja sitä täällä eniten pelätään huolimatta Benešin vakuutuksesta, että se kysymys ei ole aktuaali.

Täällä on myös ihmetelty, ettei Rooman neuvotteluissa otettu päiväjärjestykseen kysymystä rauhansopimusten tarkistamisesta. "Národní Listy" kertoi tämän päiväisessä numerossaan pääministeri Gumbösin luottamuksellisesti ilmoittaneen revisionistisen liigan johtohenkilöille, miksi se ei

käynyt päinsä. Sitä oli vastustanut ennenkaikkea Dollfuss ja kahdesta syystä : 1) rauhansopimuksissa Itävaltaan liitettyjen alueiden vuoksi Itävalta ei voi ottaa osaa tarkistusvaatimusten ajamiseen ; 2) Itävallan nykyisen hallituksen erikoinen suhde erinäisiin muihin maihin on toisena esteenä. Tätä varovaista politiikkaa oli Mussolinikin pitänyt täysin perusteltuna. Lehti lisää, että Unkarin revisionistinen liiga on käyttänyt tilaisuutta hyväkseen 'tehoataakseen tarkistuspropagandaansa ja saanut siihen myöskin Gömbösin suostumuksen. Unkarin sosialidemokraattinen puolue on luvannut tarmokkaasti kannattaa näitä pyrkimyksiä, josta palkkioksi sille on annettu takeita, ettei hallitus ryhdy jo kauan suunniteltuun puolueen hajoittamiseen.

Kun edelläoleva oli kirjoitettu, oli minulla tilaisuus pitempään keskusteluun ministeri Benešin kanssa käydessäni hänelle esittämässä sotilasattasean majuri Slöörin. Rastauratiosta puheen ollen hän sanoi, että jos habsburgilaiset tulevat valtaan, niin Tšekkoslovakia ryhtyy sotaan, jotta siihen ei tarvitsisi myöhemmin ryhtyä.

Mainitsin, että hän oli puheessaan sanonut kansallissosialistien valtaantulon Itävallassa merkitsevän konfliktia ja kysyin, miten tämä oli käsitettävä siinä tapauksessa, että kansallissosialistit uusissa vaaleissa mahdollisesti saavat enemmistön ja siten laillista tietä tulevat hallitukseen. "Tulen tällaista hallitusta respektteeraamaan", Beneš sanoi, mutta arveli, että sellainen hallitus voisi pysyä vallassa enintään

kolme kuukautta, sillä muut maat tulisivat sitä boikottamaan. Saksassa kukaan ei voi kaataa Hitleriä, mutta Itävallassa, jonka taloudellinen asema on täysin rempallaan ja joka on kokonaan muista maista riippuvainen, ei jonkun pikku Hitlerin kaataminen ole mikään asia. Erikoisesti hän alleviivasi sitä, että Itävalta on katolilainen ja että sekä paavi että Mussolini tulisivat jyrkästi vastustamaan sellaista uutta Itävaltaa.

Lopuksi hän vakuutti olevansa täysin varma ja voivansa sen matemaattisesti todistaa, että Itävallan kysymys tulee kokonaan sillä tavalla järjestetyksi, kuin hän oli puheessaan tehnyt selkoa.

Kysymykseeni Neuvostoliiton tunnustamisesta, josta tässäkin yhteydessä mainittakoon, hän ilmoitti, että se on kyllä aktueli, mutta että hän vielä odottaa Titulescun vastausta. Titulescu on nimittäin ottanut stilisoitavaksi Pikku Ententen puolesta tapahtuvan Neuvostoliiton tunnustamisaktin.

V.a. Asialinnoitaja

Ryönteli

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 628.

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

U.a. Asiamiehittäjä Yöntilä.

23/3-84.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 232.

8 326 Sal 34

Prah S S A 24 P: NÄ maalis KUUTA 19 34.

5/4-34 - 1

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

5 C28

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti no 8.

Lähetän kunnioittaen ulkoasiainministeriölle tämän ohella raporttini no 8 aiheesta

Pikku Entente ja Neuvostoliiton tunnustaminen.

V.a.Asiainhoitaja

Alfönteli

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

P r a h a . . . . . ssa 23 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia: Pikku Entente ja Neuvostoliiton tunnustaminen.

8 326 Sal 34
3/4-34 - -

5 C28

Lähetettyäni raporttini no 7, jossa sivumennen mainitsin, mitä ministeri Beneš oli minulle sanonut Neuvostoliiton tunnustamisesta ja ministeri Titulesculle annetuista tehtävistä, olin lounaalla Rumanian lähettilään Emanandin luona, otin hänen kanssaan asian puheeksi viittaamalla siihen, että Prahassa odotetaan Titulescun vastausta. Ministeri Emanandi luuli kai minun tietäväni asiasta enemmänkin ja rupeesi sitä avomielisesti selittämään.

Hän kertoi eräässä raportissaan jo vuonna 1928 ehdottaneensa, että Pikku Entente yhteisesti tunnustaisi Neuvostoliiton ja lähettäisi Moskovaan yhteisen diplomaattisen edustajan, jonka apuna olisi lähetystöneuvos tai sihteeri kustakin Pikku Ententen valtiosta. Tämä ehdotus oli sittemmin saavuttanut Pikku Ententen yksimielisen hyväksymisen, mutta asiaan ei ollut kuitenkaan heti lähemmin puututtu. Nyt on asia vireillä tässä muodossa ja välittäjänä toimii Turkin ulkoasiainministeri, Turkki kun on allekirjoittanut Balkanin sopimuksen. Kun Pikku Ententen taholla ei olla varmoja siitä, että Neuvostoliitto tulee hyväksymään tämän muodon, pidetään

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

asiaa salassa.

Ulkoministerin apulainen ministeri Krofta ilmoitti, että lähettilääksi Moskovaan on ajateltu Tšekke-slovakian ulkoministeriön poliittisen osaston päällikköä Bohdan Pavlua.

Yhteisen lähettilään akreditoiminen Moskovaan olisi epäilemättä varsinkin Rumanialle sangen mieluisaa Bessarabian kysymyksen johdosta.

V.a.Asiainhoitaja

R. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 828.

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 9.

V. a. Asiamiehittäjä Yläntie

2/5-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

Prahassa 2 p:nä toukokuuta 1934.
HAAGISSA

No 342.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
9	326 Sal	34
7/5-34	9 -	1
5	024	

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE.

Raportti no 9.

Lähetän kunnioittaen ulkoasiainministeriölle
tämän ohella raporttini no 9 aiheesta
Ulkoministeri Barthoun matka.

V.a. Asiamies

Ujontila

F r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Fraha ssa 2 p:nä touko kuuta 1934.

Asia: Ulkoministeri Barthoun matka.

9	326	Sal	34
7/5-34	2	-	-
	5	C28	

Ranskan ja Tšekkoslovakian ystävyysuhteet olivat jo ennen ministeri Barthoun matkaa Varsovaan ja Prahaan siksi lämpimät, etteivät kaivanneet erikoista lujittamista kohteli-aisuuskäynnin muodossa. Ei ollut myöskään valttämätöntä tulla Prahaan tutkimaan liittokumppanin uskollisuutta seuraavanluontoisin, edeltäksin valmistetuin kysymyksiin, joita takäläisen käsityskannan mukaan Ranskan ulkopoliitikka oli Varsovaa varten pitänyt tarpeellisina: 1) vieläkö herrat pilsudski ja Beck respekteraavat Ranskan ja Puolan liittoa ja missä se ilmenee; 2) sisältyykö saksan ja Puolan hyökkäämättömyyssopimukseen salaisia määräyksiä; 3) mikä on Puolan suhde Keski-Europan ongelmaan ja 4) onko Puola valmis sopimaan Neuvostoliiton kanssa aseellisesta avunannosta sille siltä varalta, että Venäjä joutuu aseellisen hyökkäyksen alaiseksi, jos Ranska tekee samanlaisen sopimuksen.

Tšekkoslovakian ja Ranskan ystävyysliitossa ei ole esiintynyt minkäänlaisia erimielisyyksiä eikä kahnauksia, vaan molempien maiden ulkopoliitikassa on niitä koskevia yhteisiin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kysymyksiin nähden vallinnut täydellinen yhteisymmärrys, s.o. Tšekkoslovakia on uskollisesti kulkenut suuren liittokumppaninsa vanavedessä. Sen vuoksi olikin Ranskalle tietenkin sen hallituksen jäsenen käynti Varsovassa, jonne ainoankaan sen ulkoministerin tie vuoden 1921^{jälkeen} ei ollut vienyt, tärkeämpi kuin matka Tšekkoslovakiaan.

Barthoun Prahán matka ei ole suinkaan silti vailla merkitystä. Neuvottelut presidentti Masarykin ja ministeri Benešin kanssa ovat epäilemättä olleet omiaan lujittamaan ja varmentamaan Tšekkoslovakian vastaisen ulkopolitiikan suuntaviivoja sekä syventämään molempien maiden välisiä suhteita. Sanomalehdistön erittäin myötätuntoinen suhtautuminen Barthoun matkaan, juhla- ja maljapuheissa esiintuodut ystävyiden ja uskollisuuden vakuutukset, julkiset liputukset, kansanjoukkojen valtavat suosionosoitukset y.m. ovat todistuksena siitä, että ystävyysliitto on todellakin muuttunut veljesliitoksi. Tšekkoslovakian hallituksen taholta olikin tämän historialliseksi leimatun matkan johdosta tahdottu osoittaa huomattavalle vieraslelle mitä suurinta huomaavaisuutta. Jos kohta Varsovassa ulkoministeri Beck enempää kuin kukaan muu hallituksen jäsenistä ei ollut - protokolläarisistä syistäkö - suvainnut saapua asemalle Barthouta vastaanottamaan, oli Prahassa vastassa ministeri Benešin kanssa kaksi muuta hallituksen jäsentä, muita arvohenkilöitä sekä Tšekkoslovakian Pariisin lähettiläs, jota Barthou suorastaan suuteli. Sydämellisyyden ulkonaiseksi osoitukseksi julkaistiin tšekäläisissä lehdissä kuva, jossa presidentti Masaryk syleilee yhtä aikaa Barthouta ja Benešia. Lähti-

essaan Prahasta Barthou ei enää löytänyt sanoja tunteidensa ilmituomiseksi, vaan keskellä puhettaan suuteli Benešia.

Neuvottelujen johdosta annetussa virallisessa kommunikassa todetaan molempien ulkoministerien olleen täysin yhtä mieltä suhtautumisestaan pohdittuihin kysymyksiin, joista mainitaan : 1) Keski-Euroopan pulma ja Tonavanmaiden taloudellinen yhteistoiminta sekä Rooman sopimukset ; 2) Balkanin sopimus suhteessa Pikku-ententapolitiikkaan ja Kansainliittoon sekä aseriisuntakysymykseen ; 3) Pikku-ententen valtioiden suhde naapurivaltioihinsa ja Ranskaan. Siihen mitä varsinaisesti on päätetty ollaan takalaisella virallisella taholla tietenkin sangen pidättyväisiä.

Barthoun kunniaksi järjestetyillä päivällisillä Prahassa linnassa kuulin ministeri Paululta, että Varsovassa oli m.m. erikoisesti korostettu Puolan suurvalta-asemaa ja sen nojalla vaadittu vakinaista paikkaa Kansainliitossa. Kun Ranska ja Pikku-entente kannattavat lämpimästi Venäjän tuloa Kansainliittoon etenkin, koska Venäjä on status quo:n kannalla ja siis revisionismin vastustaja, tuottaa vakinaisen paikan järjestäminen sekä Venäjälle että Puolalle vaikeuksia varsinkin Englannin vastustuksen vuoksi.

Unkarin lähettiläs kertoi, että Ranska oli nyttemmin luvannut Puolalle Sleesian ja Gdynian välisen strategisen radan rakentamiseksi tarvittavat varat, 400 milj. frangia ja että Puola on valmis parantamaan suhteitaan Tšekkoslovakiaan, mutta itsenäisesti ilman Ranskan välitystä. Varsovan ja Prahassa välisen kylmeneminen puolalaisen Tšekkosloviassa olevan vähemmistön osaksi tulleen kohtelun johdosta on, kuten tun-

nettua, ilmennyt paitsi sanomalehtivaitteluissa siinä, että Puolan taholta on peruutettu osanotto erinäisiin takaläisiin urheilutilaisuuksiin ja Prahan panslavistiseen musiikkijuhlaan, johon taas tšekkiläisten taholta on vastattu peruuttamalla 300 upseerin suunnittelema matka Puolaan.

Eräs Pikku-ententen diplomaatti, joka nimenomaan pyysi, ettei hänen nimeään mainittaisi, kertoi luottamuksellisesti seuraavaa : Barthoun matkalla on sovittu 1) yhteisrintamasta Hitleriä vastaan, 2) samoin Anschlussiin ja 3) Habsburgien valtaunpalauttamisen estämiseen nähden. Tähän astiset argumentit 3) - kysymykseen nähden ovat vielä voimassa. Jos Habsburgit yrittävät palata Wieniin, niin kansa itse tulee heidät karkoittamaan yhdessä naapurivaltioiden kanssa. Etenkin Rumania ja Jugoslavia ovat valmiit kaikkeen, jotka Otto Habsburgilaisen mahdollinen karkoitus ei järkyttäisi monarkian asemaa näissä maissa. Ministeri Suvich on Lontoossa täydellisesti epäonnistunut, mikä on omiaan kärjistämään Italian ja Pikku-ententen valejä. Sen sijaan ovat Pikku-ententen ja Ranskan välit yhä lujittuneet. Aseriisuntakysymyksessä Pikku-entente, Puola ja Englanti (?) ovat täydellisesti hyväksyneet Ranskan viimeisessä memorandumissa esitetyt näkökohdat, s.o. että Saksalle ei tulla tekemään minkäänlaisia myönnytyksiä. Puolan ja Tšekkoslovakian konfliktin on vain pieni välikohtaus. Ranskan ja Puolan liitto on horjumaton (?). Saksan ja Puolan sopimus ei koske lainkaan Puolan käytävää eikä sopimukseen sisälly minkäänlaisia salaisia määräyksiä tai velvoituksia Puolalle. Sen tarkoituksena on ollut vain järjestää Venäjälle vapaat kädet Manshuriassa. Venäjän Saksalle tekemä ehdotus

Barthianmaiden itsenäisyyden turvaamiseksi on ollut manööveri, jonka avulla Venäjä on pyrkinyt hällentämään ^{suhteitaan} Saksaan voidakseen helpommin lähetyä Ranskaa.

Mitä Puolan ja Ranskan liiton laatuun tulee, saattaa jo Barthoun oman kommentarin nojalla, jossa hän toteaa Puolan olevan suurvalla, jolla on vapaus orientoitua niin kuin se oman yleispolitiikkansa käsittää, suhtautua asiaan skeptillisemmin. Liitto säilyy, mutta molempien maiden ulkopolitiikka jää toisistaan riippumattomaksi, Puola, jonka poliittisen suunnan muutokseen viime vuonna vaikutti Ranskan kielteinen kannanotto sen viime toukokuussa esittämään vaatimukseen Saksaa vastaan tähdätyksi toimenpiteeksi ja jonka kysymyksen ministeri Bek otti puheeksi Paul-Boncourin kanssa Genevessä vähä ennen puolalais-saksalaisen sopimuksen allekirjoittamista, ei ole suinkaan helpolla voitettavissa jälleen täydelleen Ranskan vaikutuspiiriin.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että Pikku-ententen yleisesikuntien edustajilla oli ennen Barthoun matkaa yhteinen konferenssi, josta ei kylläkään annettu kommunikaa.

Huomattavana piirteenä Barthoun matkalle on ollut panslavilaisuuden korostaminen eri tilaisuuksissa. Barthou on siihen vedonnut vastakohtaksi Hitlerin ajamalle germanilaisuudelle kosketellessaan lehdille myöntämässään haastatteluissa Puolan ja Tšekkoslovakian konfliktia. Prahassa taas edustajakamarin puhemies Staněk lausui Barthoulle pitämässään jäähyväispuheessaan toivomuksen, että on onnistuttu saattamaan täydelliseksi slaavilaisten ja latinalaisten kansojen yhteis-

toiminta. Jää nähtäväksi, kuinka lujaksi tämä Ranskan ja slaavilaisten valtioiden Keski-Europan ei-slaavilaisten valtioiden ympäri suunniteltu rengas on muodostuva.

Barthoun ulkopoliittista matkaa ei suinkaan voida pitää tuloksettomana. Ranska on sillä epäilemättä vahvistanut liitto- ja ystävyysuhdettaan Tšekkoslovakiaan ja Pikku-ententeen sekä Puolaan. Samalla on luotu perusta yhteiselle diplomaattiselle toiminnalle asianomaisten valtioiden kesken Europan status quo'n säilyttämiseksi. Matkan tulokset tulevat kaikesta päättain suureksi osaksi ilmenemään ensi aseriisuntakonferenssissa ja Kansainliitossa, missä Ranska tulee edelläselostetun yhteistoiminnan nojalla jyrkemmin kuin tähän asti ajamaan omaa kantaansa.

V. a. Asialinnoitaja

A. J. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 628.

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 10.

V.a. Asianhoitaja Yrjötilä

29/5-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

No 443.

Prahassa 30 pnä toukokuuta 1934.

~~PRAGISSA~~

10 326 Sal - 34
6/6-34 - 1

5.
ULKOASIAINMINISTERIÖLLE. 628.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
ohelliset raporttinsa no 10 ja 11 aiheista

Presidentti Masarykin vaali ja

Pääministerin käynti Prahassa.

V.a.Asiainhoitaja

Ujontila

P r a h a   S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

10 326 Sal - 34

Praha ssa 29 p:nä touko kuuta 1934 - 34

Asia: Presidentti Masarykin vaali.

5. 6. 28.

Presidentin vaali tai yksinkertaisesti presidentti Masarykin vaali, kuten tšekäläinen lehdistö jo ennen t.k. 24 päivää otsikoi sitä koskevat artikkelinsa, tapahtui ilman edellä käynyttä vaalitaistelua. Hallituskokoumus, tšekkiläiset ja saksalaiset sosialidemokraatit, kansallissosialistit (Benešin puolue), tšekkoslovakialainen kansanpuolue ja maanviljelijäinliitto, joilla on taattu enemmistö, oli päättänyt valita uudelleen presidentti Masarykin. Ennen vaaleja oli oikeastaan vain slovakialaisten autonomistojen ja kansallisdemokraattien kanta epäselvä.

Jotta presidentin vaali tällä kertaa saisi juhlallisen leiman, oli vaalitoimitus järjestetty vanhan Hradčinin linnan historialliseen Vladislav-saliin, jossa aikanaan m.m. Böömin kuninkaas kruunattiin. Juhlallisesti koristetussa salissa vallitsi arvokas, isänmaallinen mieliala, kun puhemies avasi kansalliskokouksen. Räikeässä ristiriidassa siihen oli kommunistiedustajien heti istunnon alussa järjestämä mielenosoitus, jotka yhteen ääneen esittivät eläköönhuutoja Neuvosto-Venäjälle, maailman vallankumoukselle y.m. Samaalainen mielenosoitus toistui

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kun vaalin tulos julistettiin.

Presidentti Masarykin saavuttama kannatus 327 ääntä 418 valitsijan ottaessa äänestykseen osaa, oli suurempi kuin edellisissä vaaleissa. Kommunistien ehdokas Gottwald sai 38 ääntä. Tyhjiä lippuja jätettiin 53, jotka jakaantuivat seuraavasti : slovakit 27, kansallisdemokraateilta kymmenkunta, unkarilainen kristillis-sosiaalinen puolue 8 (sitävastoin antoi madjarilainen kansallispuolue ensimmäisen kerran äänensä pres. Masarykin hyväksi) ja 5 à 10 eri tahoilta. Presidentti Masaryk oli täten neljännen kerran valittu maanisäksi. Ensimmäisen kerran hänet valitsi yksimielisesti n.s. vallankumouksellinen kansalliskokous, jossa tosin kansalliset vähemmistöt eivät olleet edustettuina, marraskuussa 1918. Toinen vaali tapahtui jo hallitusmuodon puitteissa toukokuussa 1920, jolloin hänen hyväkseen annettiin 284 ääntä 411:sta. Toukokuussa 1927 hänen saamansa äänimäärä oli 274 434:sta. Tšekkoslovakian hallitusmuodon mukaan presidentti voidaan valita uudelleen, kuten tunnettua vain kerran peräkkäin, mutta valtakunnan ensimmäinen presidentti on poikkeusasemassa.

Presidentti Masarykin uudestaan valituksi tuleminen valtavalla enemmistöllä, joka on 86 % ei-kommunistisista äänistä, on todistus nuoren tasavallan yksimielisyydestä ja yhtenäisyydestä. Antamalla äänensä nykyaikaisen demokraattisen valtion aatteellisen ohjelman kehittäjälle Tšekkoslovakian kansa ei ollut ainoastaan valinnut henkilöä, vaan myös sen poliittisen suunnan, johon se toivoi

valtiolaivaansa johdettavan. Ei ole suinkaan aiheettomasti sanottu, että Tšekkoslovakia tahtoo poliittisesti kulkea omaa tietään välittämättä sen naapurimaissa vallitsevista aatevirtauksista ja seurata tunnussanaa, jonka mukaan sen on oltava länsimaisen demokratian äärimmäisenä suojamuurina. Toiselta puolen täytyy kyllä myöntää, että Tšekkosloveniassa, joka on parillakymmenellä puolueella siunattu, ei tällä hetkellä ole toista miestä, jota pidetään samalla tavoin kuin ensimmäistä presidenttiä puolueiden yläpuolella olevana tai nauttisi yleistä kannatusta myös oman puolueensa ulkopuolella. Tohtori Beneš, joka 16 vuotta peräkkäin on toiminut ulkoasiainministerinä yhteensä 8:ssä hallituksessa, lienee tällä hetkellä ainoa, joka jossain määrin voisi tulla kysymykseen ja jota pres. Masaryk toivoo seuraajakseen, mutta hänellä on vielä melko paljon poliittisia vastustajia.

Vaalipäivänä kävivät presidentin luona tšekäläisten lähetystöjen päälliköt in corpore ja heidän puolestaan diplomaattikunnan vanhin, Saksan lähettiläs Koch esiintoiransa kankielisessä puheessaan kaikkien onnittelut ja menestyksen toivotukset. Vastauspuheessaan presidentti korosti erikoisesti seuraavaa: "je me suis toujours efforcé d'agir, tant en politique intérieure, dans le sens constructif d'une étroite collaboration des diverses classes sociales, qu'en politique extérieure sous l'angle de la collaboration pacifique et amicale avec tous les peuples. Nous avons toujours fait une politique de paix et nous persévérons. Je compte, messieurs, sur votre aimable concours. Permettez-moi de dire aujourd'hui que le fond de ma conviction politique a toujours été et

sera toujours une politique raisonnable et honnête."

Vaalin johdosta olivat lähettäneet onnittelusähkeet presidentti Masarykille Italian, Rumanian ja Belgian kuninkaat, Ranskan, Puolan, Itävallan, Espanjan, Viron, Latvian ja Liettuan presidentit sekä vielä Ranskan pää- ja ulkoministerit. Onnittelusähkeet julkaistiin tšekäläisen ulkoasiainministeriön äänenkannattajassa y.m. lehdissä.

Myyntitili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 828.

ASIA: .....

Prahassa olevan lähetystön rap. n:o 11.

V.a. Asiainhoitaja Yönteli.

29/5-34.

ASIA

10 326 Sal

34

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11

P r a h a ..... ssa 29 p:nä touko kuuta 1934. f. 428.

Asia: Pääministerin ja valtiovarain-
ministerin käynti Prahassa.

Sætuan herra ulkoasianministerin t.k. 22 päiväisen kirjeen, joka koski pääministeri Kivimäen matkaa Prahaan, ssetuin yhteyteen tšekäläisen protokollan kanssa ja sovittiin käynnin puolivirallisesta ohjelmasta.

Hallituksemme jäsenet saapuivat Prahaan t.k. 28 päivänä klo 8 aamulla. Klo 11 käytiin pääministeri Malypetrin luona tervehdyskäynnillä. Sen jälkeen kävin ministeri Relanderin kanssa tšekäläisen rahaministerin tri Traplin luona. Hradčinin linnassa ministerit merkitsivät nimensä presidentin vieraskirjaan. Presidentti itse oli sairana eikä sitäpaitsi ollut silloin Prahassakaan. Klo 2 oli pääministerin kunniaksi lähetystössä lounas. Klo 5 iltapäivällä ministerit matkustivat Prahasta.

Tšekäläinen lehdistö on ilman kommentaareja kohteliaassa muodossa kertonut vieraiden käynnistä pääasiallisesti edelläolevan mukaisesti.

Ministerien matkaan Budapestiin kiinnitettiin täällä huomiota ja lehdet otsikoivat sitä koskevan uutisensa sanoilla "Suomen pääministeri virallisella käynnillä Budapestissa".

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
- Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasianministeriön tiedoituksiin.

Pikku Ententen tšekäläiset diplomaatit tulkitsevat
Budapestissa järjestettyä suuremmosta vastaanottoa siten,
että Unkari on tahtonut mailmalle osoittaa, ettei se ole
eristetty ja vailla ystäviä.

Nejntili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 828.

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

V.a. Asianhoitaja Goutila.

15/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

HAAGISSA

Prahassa 15 pnä kesäkuuta 1934.

No. 495.

ULKOASIAINMINISTERIO		
Kt	11/326 Sal	- 34
20/6-34	2 -	LML 1
5.	628.	

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää 6 kappa-
leena ohellisen raporttinsa aiheesta

Tšekkoslovakian ja Neuvostoliiton suhteet.

V.a. Asiainhoitaja

Alföntila

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 11 326 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Praha:ssa 15 p:nä kesä kuuta 1934.

Asia: Tšekkoslovakian ja Neuvostoliiton suhteet.

Tunnustamalla Neuvostoliiton Tšekkoslovakia on luopunut Neuvostoliittoon nähden omaksumastaan kielteisestä suhtautumisesta, joka kannanotto tunnesyystä on 16 vuotta täällä ollut määräävä. Tšekkiläiset natsionalistithan eivät nähneet sodanjälkeisessä Venäjässä enää entistä tsaarivaltakuntaa, vaan kaikille kansallisille ja etenkin panslavistiselle aatteelle vieraan valtioliiton, joka oli pettänyt ententen ja jättänyt tšekkien kansallisen vallankumouksen pulaan. Siksi ei ole ihmeteltävää, että tšekäläinen oikeisto oli kiivaasti ajanut aikanaan interventio politiikka Neuvostoliittoa vastaan ja että kansallisdemokraattien johtaja oli pääministerinä ollessaan ja vielä innokkaammin oppositioon siirryttyään vaatinut Venäjällä olleiden tšekkiläisten legionalaisten liittymistä Koltshakin ja Denikin armeijaan.

Kysymys diplomaattisten suhteiden solmimisesta Neuvostoliittoon on ollut Tšekkoslovakiassa jatkuvasti päiväjärjestyksessä ja jakanut puolueet kahteen leiriin. Teollisuuspiirit puoluenäkökohdista riippumatta ovat tosin vaatineet kaupallisten suhteiden kehittämistä Neuvostoliiton kanssa ja saaneet aikaan, että jo vuonna 1922 tehtiin väliaikainen kauppasopimus, mutta se ei ole kuitenkaan

JAKELUOHJE: Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

osoittautunut tarkoitustaan vastaavaksi. Tšekkoslovakia on kyllä yrittänyt elvyttää vientiään, mutta kun Moskova on jyrkästi pitänyt kiinni periaatteestaan: ensin tunnustus, sitten kaupallisten suhteiden järjestely, on asia saanut raueta.

Euroopassa muodostunut uusi poliittinen konstellatio, johon ovat vaikuttaneet Saksan ulkopoliittikan varomattomat viitaukset idässä, ja Japanin ekspansio politiikka, Neuvostoliiton ja Ranskan lähentyminen y.m. on sitten antanut loppusysäyksen Neuvostoliiton tunnustamiselle Tšekkoslovakian ja pikku-ententen puolelta. Pikku-ententen neuvoston kokouksessa viime tammikuussa oli asia jo periaatteellisesti päätetty ja Jugoslavialle varattiin mahdollisuus Tšekkoslovakiasta ja Rumaniasta riippumatta tunnustaa Neuvostoliitto ajankohtana, jonka se parhaaksi katsoo.

Erikoisesti pistää silmään, että niissä nooteissa, jotka ministerit Beneš ja Titulescu vaihtoivat Litvinovin kanssa, ei puhuta sanallakaan de jure tunnustamisesta, vaan suhteiden normaalisiksi saattamisesta. Tšekkoslovakian tuleva Moskovan lähettiläs ministeri Pavlu selitti, että kun tunnustaminen tapahtui näin myöhään, valittiin samanlainen kaava kuin Amerikka oli käyttänyt Neuvostoliittoa tunnustaessaan.

Rumanian lähettiläs, jonka kanssa asiasta olen aikaisemmin keskustellut ja joka väittää aikanaan tehneen aloitteen, että pikku-ententen on yhdessä tunnustettava Neuvostoliitto, tuli eräissä kutsuissa luokseni ja ylen haltioituneena rupesi selittämään saavutettua "suurta diplomaattista voittoa", kun Bessarabian kysymyksen on saatu pois päiväjärjestyksestä. Rumanian edustaja pikku-ententen pysyvässä sihteeristössä esiintoi mielestäni asian ytimeksi selittäessään Venäjän tunnustamisen merkitystä seuraavasti: kun Kansainliiton merkitys on yhä vähentynyt, on välttämätöntä Euroopan tasapainon säilyttämiseksi muodostaa suuri poliittinen blokki ja siihen tulevat

kuulumaan Ranska, Pikku-entente ja Venäjä. Tätä seikkaa ovat myös tšekäläiset lehdet kosketelleet, vaikkakin sangen peitetyssä muodossa.

Tšekkoslovakian lehdistön enemmistö tervehtii tyydytyksellä de jure tunnustamista. Arvostelevalla ja suorastaan tuomitsevalla kannalla ovat etenkin kansallisdemokraatit, joiden johtaja Kramář Národní Listy'ssä leimasi tapahtuneen tosiasian petokseksi slaavilaisuuden asiaa kohtaan sekä ilmoitti "varmojen tietojen mukaan", että Jugoslavia, joka slaavilaisen aatteen puolesta on monesti asettanut olemassaolonsa vaaralle alttiiksi, ei tule yhtymään sopimukseen Neuvostoliiton kanssa. Eräässä toisessa artikkelissa tämä huomattavin oppositiiolehti esiintoi seuraavaan tapaan vastustavan kantansa: vasemmistolehdistössä kirjoitetaan tuotantomme ja vientimme valtavasta lisääntymisestä ikäänkuin kysymyksessä olisi uusien markkinoiden valloittaminen ja venäläisen kullan viirtäminen Tšekkoslovakiaan. Mutta huomattavimmat talousmiehet ovat jo aikaisemmin esiintuoneet epäilyksensä niihin etuihin nähden, joita voisi koitua suhteistamme Venäjään. He tietävät, että Neuvostovenäjä vastedeskin ostaa vain sieltä, mistä se saa pitkäaikaista luottoa. Miksi emme ota varteen muiden maiden saavuttamia ikäviä kokemuksia? Miksi Amerikka, joka vuosi sitten ryhtyi suhteisiin Neuvostoliittoon nykyään kieltää luoton valtiolta, joka ei kykene maksamaan eikä täytä sitoumuksiaan? Jos meidän tulee sijoittaa miljoonia Venäjälle, olisi edullisempaa käyttää niitä oman työttömyytemme vähentämiseen, kulkuneuvojen parantamiseen, teollisuuden ja maatalouden kehittämiseen, kuin Neuvostoliiton taloudellisen nousun edistämiseen. Mitä tulee niihin kansainvälisiin näkökohtiin, jotka ovat johtaneet Neuvostoliiton tunnustamiseen, tahdomme mielellämme uskoa niitä ranskalaisia

valtiomiehiä, jotka väittävät, että Venäjä on nyt yhtynyt revision-vastaiseen rintamaan, että se taistelee imperialistista Saksaa vastaan ja vapaaehtoisesti alistuu Kansainliiton velvoituksiin sekä pelkästä rauhanrakkaudesta tekee hyökkäämättömyyssopimuksia, mutta voimmeko uskoa, että tämä muutos venäläisessä ideologiassa on todellinen? Lisäksi kiinnitetään valtiollisuuden huomiota tulevan Neuvostolähetystön toimintaan ja huomautetaan, ettei missään maassa tätä nykyä tehdä niin paljon kommunistista propagandaa kuin Tšekkoslovakiassa.

Ensimmäisiä käytännöllisiä toimenpiteitä Neuvostoliiton tunnustamisesta on kauppasopimusneuvottelujen aloittaminen. Tšekkoslovakian taholta jätettiin jo pari kuukautta sitten Moskovan tšekäläiselle edustajalle laaja sopimusluonnos, johon sisältyi erikoinen tariffi-, konsuli- ja kauttakulkusopimus. Neuvostohallitus ei siihen kuitenkaan kiinnittänyt erikoista huomiota, koska diplomaattinen perusta puuttui. Nyt Tšekkoslovakian taholta toivotaan, että kauppasopimus saadaan aikaan ainakin ennen syksyä. Mainittakoon, että tulossa olevia neuvotteluja silmällä pitäen tšekäläinen karjasyndikaatti on viime kuukausina etukäteen varannut Neuvostoliitolle osan voikiintiöstä.

R. Jönkä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 828.

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

V.a. Asiamiehittäjä Yönttilä.

17/7-34.

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 578.

Praha ..... SSA 17 P:NÄ heinä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D.U.M. / 19

12/326 Sal. 34		
23/7-34	0 -	1/1
5	028	

ULKOASIAINMINISTERIÖ ..... LLE

ASIA: Reportit no 13 ja 14.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
ohelliset raporttinsa no 13 ja 14 aiheista

Tilanne Tšekkoslovakiassa ja
Tšekkoslovakian viljamonopoli.

V.a.Asiainhoitaja *Ujontila*

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Praha ssa 17 p:nä heinä kuuta 1934.

Asia: Tilanne Tšekkoslovakiassa.

12/326 Sal. 34
25/7-34 No -
5 C28

Tšekkoslovakian parlamentin kevätistuntokaudella, joka venyi heinäkuun alkuun saakka, on ollut käsiteltävänä joukko talous- ja poliittisesta pulasta johtuvia erikoislakeja. Niinpä hallitus on hyväksyttänyt eduskunnalla uuden valtuuslain, joka antaa hallitukselle paljon laajemmat valtuudet kuin mitä sillä on ollut kahden aikaisemman valtuuslain nojalla. Hallitus on nyt oikeutettu ei ainoastaan muuttamaan tulleja, vaan myös vaikuttamaan hinta-, tuotanto- ja luotto-oloihin eduskuntaa kuulematta. Aikaisemmasta valtuuslaista on säilytetty vain säännös, jonka mukaan hallitus ei saa muuttaa rahakan-
taa eikä myöskään määrätä uusia veroja. Mitä hintapolitiikkaa koskevaan valtuuteen tulee, on hallitus pitänyt sitä monestakin syystä välttämättömänä. Useaan otteeseen on sen taholta luvattu vaikuttaa kuluttajien hyväksi kartellihintoihin. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, ettei tässä suhteessa ole paljonkaan tehtävissä. Esim. sementin hinnat ovat itsestään tavattomasti alentuneet rakennustoiminnan ollessa lamassa ja kartelli on hajonnut. Tässä oleviin suhteettoman korkeihin sokerihintoihin hallitus, joka päiväriltään on maalais-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

liittolainen, tuskin tulee puuttumaan eikä rautateollisuuskään nykyään kestäisi minkäänlaisia pakollisia hinnanalennuksia. Näin ollen tulee hallitus lähinnä käyttämään saamiaan valtuuksia virkamiesten palkkojen ja eläkkeiden vähentämisestä koskevien määräysten pidentämiseen, koska talousarvion tasapainoonsaattaminen muutenkin tulee kohtaamaan erinäisiä vaikeuksia.

Laajennetut valtuudet tulevat tietenkin myös käytäntöön maatalouspiirien vaatimuksesta muodostettuun viljamonopoliin nähden, joka yksin tulee huolehtimaan sekä kotimaisen että ulkolaisen vilja kaupasta ja hinnoista. Pitkäaikaisen kuivuuden ja odotettavissa olevan huonon sadon johdosta on tilanne sillä välin huomattavasti muuttunut. Viljan hinnat ovat ilman valtion väliintuloakin kovasti nousseet ja valtio saa lukea hyväkseen sen voiton, minkä se on ansainnut sijoittamalla viime vuonna 60 milj. kruunua viljan tukioistoihin.

Eräaseen valtiopäivien viimeisistä istunnoista hallitus toi esityksen, että aseistusrahastoa varten, johon vuodesta 1927 vuosittain on siirretty 315 milj. kruunua, otettaisiin budjettiin saman suuruinen määräraha edelleen 10 vuodeksi, vaikka tähänastinen laki on voimassa vielä vuoteen 1938. Valtiovarainministeri oikeutettiin jo nyt lainoilla tai kassavaroista hankkimaan siitä ylimenevät varat, jotta T.ä. ei varustautumiskilpailussa jäisi muista maista jällelle. Kysymys ei ole enemmästä eikä vähemmästä kuin yli 3 miljardin kruunun myöntämisestä etukäteen so-tilaallisiiin tarkoituksiin. Nykyoloissa p.o. summa ei tie-

tenkään ole pieni uhraus varsinkin, kun budjetissa on ennestään n. 600 miljoonan vaje. Varustusten supistamiskonferenssin epäonnistuminen ja Saksan nykyinen tilanne olivat hallitukselle antaneet välittömän aiheen tällaisen vaatimykseen esittämiseen keskellä pula-aikaa ja enemmistö - kaikki sosialistiset puolueet mukaan luettuina - suostuivat siihen empimättä, voidaan sanoa muutamassa tunnissa.

Ts:n eduskunnalle on kuvaavaa, että hallituksen improvisoimat lakiesitykset tekevät valiokuntien säännöllisen työskentelyn mahdottomaksi. Edustajilla ei ole minkäänlaista varmuutta seuraavan päivän työjärjestyksestä ja asiat käsitellään sellaisella nopeudella, ettei kukaan ehdi niihin täydellisesti perehtyä. Hiljattain sattui perustuslakivaliokunnassa pääministeri Malypetrin ja erään opposition edustajan välillä välikohtaus, joka tavallaan kuvastaa hallituksen suhtautumista edustajakamariin. Jälkimäinen oli vastustanut hallituksen vaatimaa suojele- ja sanomalehtilain koventamista. Pääministeri vastasi kiihtyneenä alkaen säттіä kansanedustajia. Hän moitti heitä siitä, että he liian vähän osallistuvat taloudellisiin väittelyihin, että monet heistä näyttävät vain manekiinien osaa, kun eivät muuta tee kuin ojentavat kätensä äänestettäessä ja että eräät edustajat jopa kokonaiset ryhmät toimivat niin ovelasti ja usein kerettiläismäisesti demoklattista hallitusmuotoa vastaan, että juuri heitä varten "kiihoituslaki" on tarpeellinen. Pääministerin arvostelu osui epäilemättä ~~epäilemättä~~ naulanpäähän. Hänen moittimansa epäkohdat eivät suinkaan yksin johdu eduskunnasta, vaan on hallitus itsekin siihen osaksi syypää. Eduskunta ei tosin

osoita minkäänlaista aloitekykyä eikä oppositiokaan ole yhtenäinen. Hallitus tavallisesti selittää, mitä esityksiä ja asioita se pitää kiireellisinä ja välttämättöminä ja ne sitten joutuvat käsiteltäviksi. Vain harvoin tapahtuu, että Tš:n eduskunnassa otetaan päiväjärjestykseen joku toivomusaloite. Eduskuntakeskusteluissa pidättäytyvät hallituspuolueen edustajat usein täydellisesti ja jättävät väittelyn opposition huostaan, joka taas tietää, että äänestyksen tulos on josinä päivänä selvä, jolloin hallituksen esitys on jätetty. Kun vielä tšekkiläiset ja slovakialaiset lehdet julkaisevat vain oman puolueen edustajiensa lausunnot mainitsematta mitään muista puhujista, ei edustajilla näy olevan erikoista haluskaan puhevuorojen käyttämiseen saatikka perusteellisesti valmistaa lausuntojaan.

Hallituksen asema ei ole heikko ja yhteistoiminta sitä kannattavien suurempien puolueiden, maalaisliittolaisten, tšekkiläisten ja saksalaisten sosialidemokraattien ja kansallissosialistien kesken näyttää olevan hyvä. Oppositiopuolueet ovat, kuten jo edellä viitattiin sangen hajanaisia ja ne kiinnittävät toiveensa uusiin vaaleihin. Enemmistöpuolueet eivät tietenkään ajattelekaan vaalien jouduttamista, vaan pitävät jyrkästi kiinni laillisesta vaalikaudesta, jonka mukaan nykyinen eduskunta istuu vielä ensi vuoteen.

Hallituksen varsinainen oppositio ei ole niin paljon eduskun^{ssa} kuin sen ulkopuolella. Etenkin kauppa- ja teollisuuspiireissä ollaan hallituksen talouspolitiikkaan tyytymättömiä. Taloudellista tilaa ei tosin voi pitää aivan huonona, mutta mitään huomattavampia paranemisen merkkejä ei ole ha-

vaittavissa. Suhanteiden kehityksestä antaa varsinkin sel-
laisissa teollisuusmaissa, kuin mitä Tš. on, ulkomaankauppa-
vaihto parhaimman kuvan. Siihen vedoten esitettiin halli-
tukselle hiljattain täällä pidetyillä Tš:n teollisuuksien
keskusliiton yleiskokouksessa karvaita totuuksia. Valtiova-
rainministerille muistutettiin mieleen, että teollisuus oli
helmikuussa vastustanut kruunun arvon alentamista ja että
viime kuukausien kokemus, jolloin kauppavaihto ei ole osoit-
tanut kasvamista, ei voi muuttaa sen mielipidettä toimen-
piteen tarkoituksen-mukaisuudesta. Ministeri Benešiin koh-
distunut arvostelu oli tavallaan vielä ankarampi. Toiveet
Venäjän kaupan vilkastumisesta Neuvostoliiton tunnustamisem
johdosta leimattiin pelkiksi harkakuvitelmiä samoin kuin
ministeri Benešin hartaasti ajama suunnitelma Pikku Ententen
talousliitosta. Tš:n vientimahdollisuudet sekä Rumaaniaanettä
Jugoslaviaan ovat pienet, etenkin jälkkäiseen maahan sen
johdosta, että se Saksan kanssa tekemänsä preferenssisopi-
muksen nojalla voi sijoittaa kaikki liikenevät maatalous-
tuotteensa Saksaan. Kun satotoiveet Rumiassakin ovat huo-
not, ei sieltäkään ole ajateltavissa maataloustuotteiden
tuontia vastikkeeksi tšekkiläisille teollisuustuotteille. Kaup-
patase Ranskan kanssa on jatkuvasti tuontivoittainen, Teolli-
suuspiirien taholta suhtauduttiin senger skeptillisesti sii-
hen käsitykseen, että poliittisesta ystävytydestä Ranskaan
olisi myöskin taloudellista hyötyä ja huomautettiin, ettei
Ranska aseta pääomaansa ystäviensä käytettäväksi ja että
se on sitäpaitsi kiusallinen velkoja. Koko hallitukseen
kohdistuvat moitteet maataloudellisten etujen yksipuolisesta

suosimisesta teollisuuden kustannuksella. Vallitseva käsitys oli, että vientiä ei ulkomailla vallitsevien valtiollisten ja taloudellisten olojen johdosta voida laajentaa ja että nykyisen tilanteen säilyttäminen ulkomaankaupassa käy päin-sä vain mitä suurin ponnistuksin.

Kun edelläoleva oli kirjoitettu, julkaistiin kesäkuun kauppatilasto, jonka mukaan puhdas tavaravaihto 6 kuukaudelta nousi 6.195 milj. kruunuun, oltuaan viime vuoden vastaavana 5.248 milj. ; kauppataase on 947 miljoonalla vientivoitteinen ja lisäys viime vuoteen verrattuna on 18 % eli jokseenkin saman verran kuin kruunun arvo on laske-nut.

Tš:n kommunistien tekemän ehdotuksen yhteistoimin-nasta ja yhteisen rintaman muodostamisesta fascismia y.m. vastaan, ovat tšekäläiset sosialidemokraatit hylänneet. "PRA-VO LIDUn" julkaisemassa tšekkiläisten sosialidemokraattien toimeenpaneman komitean virallisessa vastauksessa selitetään, että kommunistisen puolueen tähänastisen toiminnan perus-teella ei tätä tarjousta voi ottaa vakavalta kannalta ja että sen hylkääminen perustuu kommunistisen puolueen toi-meenpanevan keskuselimen IX. yleiskokouksessa tehtyyn päätök-seen, joka koskee sosialidemokraattisten järjestöjen hajoit-tamista. "DER SOZIALDEMOKRAT" on julkaissut Tš:n saksalaisten sosialidemokraattien samansuuntaisen päätöksem. Siinä sano-taan m.m. : p.o. tarjous on taktillinen manööveri, jonka tar-koituksena on kärjistää köyhälistön keskuudessa vallitsevia erimielisyyksiä ; tšekäläisten kommunistien toiminta on risti-riidassa Neuvostoliiton politiikan kanssa, jonka intressissä

täytyy olla, että Tš. on vahva ja puolustuskykyinen ; Tš:n kommunistipuolue on oppositiossa valtiota vastaan ja ahdistaa sosialidemokraateja, koska he tässä valtiossa puolustavat tämän etuja.

Työttömien lukumäärä oli toukokuussa 620.000, oltuaan viime vuoden vastaavana aikana 727.000 ja 2 vuotta sitten 487.000.

Valtakunnan pankin setelien kultakate oli heinäkuun 15 päivänä 42.1 %.

Ujontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 628.

ASIA:

Prakassa olevan lähetyksen rap. n:o 14.

V.a. Asianhoitaja Yöntilä.

17/7-34.

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

P r a h a . . . . . ssa 17 p:nä heinä . . . . . kuuta 1934.

Asia: Tšekkoslovakian viljamonopoli.

12 / 326 Sal. 34
23/7-34
5 C28

Eräässä taloudellisessa tiedoituksessaan viime kesäkuulta oli lähetystö lyhyesti tehnyt selkoa Tš:ssa suunniteltusta viljamonopoolista. Siitä käytyjen neuvottelujen tuloksena on hallitus heinäkuun 14 päivänä antanut hätäasetuksen "viljaa, jauhoja, jauhotuotteita ja eräitä rehuaineita koskevan kaupan säännöstelystä". Sen mukaan on viljamonopoli eli Tšekkoslovakian viljayhtiö yksin oikeutettu ; 1) maanviljelijöiltä ostamaan kotimaista viljaa, 2) maahan tuomaan viljaa, jauhoja ja viljasta saatuja jauhotuotteita samoin kuin rehuaineita, 3) myymään kotimaassa ostetun samoin kuin ulkomailta tuodun viljan ensimmäiselle ostajalle, 4) myymään maahantuodut jauhot ja jauhotuotteet, 5) myymään koti- ja ulkomaista alkuperää olevat rehuaineet sekä 6) viljaa maasta viemään. Viljayhtiö on perustettu kolmeksi vuodeksi.

Ei tarvitse huomauttaa, että tämän säännöstelyn tarkoituksena on viljan ja viljatuotteiden hintojen parantaminen ja vakiinnuttaminen sekä maatalousväestön ostokyvyn turvaaminen. Vaikka Tš. onkin teollisuusmaa, saa kuitenkin 36 % sen asukkaista toimeentulonsa maataloudesta. Kun Tš., jonka teollisuus-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
- Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuotteiden vienti pulavuosina on kovasti kärsinyt, tuskin 100 %:sti voi enää saavuttaa aikaisempaa asemaansa, on kotimarkkinain vahvistamista pidetty välttämättömänä jo työttömyyden vähentymisenkin kannalta. Kun maatalouden velkataakka nykyään nousee yli 20 miljaardin Tš.Kr., ei katsottu tilanteen parantamiseksi puolinaisten toimenpiteiden, kuten ehdotettujen minimihintojen määräämisen auttavan, vaan markkinoille tuleva koko viljamäärä oli saatettava yksiin käsiin.

Kysymyksessä oli joko valtion monopoli tai muu keskitetty talousmuoto. Jälkimäinen vaihtoehto valittiin, koska valtiokapitalistia pyrkimyksiä tahdottiin jyrkästi välttää. Tulokseksi tuli suunnitelmatalouden ja yksityistalouden yhdistelmä. Viljan ostamisesta ja myymisestä huolehtii, kuten edelläolevasta ilmenee, osakeyhtiö monopoolivaltuuksin. 40 % sen osakkeista on maataloudellisten osuuskuntien keskusjärjestöjen hallussa. Jäljelläolevat 60 % jakaantuvat kulutusosuuskuntien, viljakauppiaiden ja myllyjen kesken, joista jälkimäiset eivät ole oikeutetut viljaa ostamaan. Osakepääoma, 50 milj. kruunua, on saatu kokoon ilman valtion rahallista myötävaikutusta. Ostettavaksi tulee vuosittain n. 80.000 vaunullista vehnää ja yhtä paljon ruista, 40.000 vaunua ohraa ja saman verran kauraa, n. 10.000 v. maissia sekä eräitä standarttirehuaineita. Näiden ostojen rahoittamiseen arvelaan tarvittavan vuodessa 6 miljaardia kruunua. Kun ostot jakeantuvat kokonaisuudelle, on laskettu että neljäsosa siitä eli 1.5 miljaardia riittää liikepääomaksi, jonka summan viljayhtiön jäsenet tulevat saamaan

kokoon. Nehän ovat tähänkin asti vapaassa kaupassa suureksi osaksi rahoittaneet sadon.

Hallitus vahvistaa ja tiedoksi antaa viljayhtiön suunnittelemat hinnat. Talousvuodeksi 1934/35 on seuraavat

ostohinnat vapaasti Prahassa 100 kilolta vahvistettu :

vehnä (punainen), laatupaino	79 kg	164:4 Kõ
ruis	" 70 "	125:- "
kaura	" 55 "	112:- "
panimo-ohra, keskilaatu, paino	67 "	125:- "

Myyntihinnat kotimaiselle viljalle 100 kilolta vapaasti Prahassa ovat seuraavat : vehnä 172, ruis 132, kaura 119 Kõ. sekä osto että myyntihinnat kohoavat kuu-kausittain syyskuun 1 päivästä kesäkuun 1 päivään saakka, ollen hinnan nousu 1.80 vehnälle, 1.50 rukiille ja 1.20 Kõ kauralle.

Tappion vaaraa on tietenkin olemassa, milloin ostettuja määriä ei voi edelleen sijoittaa. Kuluvana vuonna sitä ei kuitenkaan täällä tarvitse pelätä huonon sadon vuoksi. Siltä varalta joka tapauksessa on olemassa valtion takuu, joka nousee 60 milj. Kõ. Yhtiö on lisäksi oikeutettu muodostamaan 40 milj. suuruisen vararahaston.

Kuten edelläolevasta ilmenee, poikkeaa Tš:n uusi viljakaupan järjestely monessa suhteessa klassillisen liberalismin periaatteista. Kun maatalouspulan selvittämiseksi ei ole onnistuttu keksimään minkäänlaista kansainvälistä ratkaisua, on Tš:n hallitus pitänyt valtion toimenpidettä välttämättömänä kysynnän ja tarjonnan välisen häiriintyneen

epäsuhteen tasoittamiseksi. Tämän järjestelmän avulla arvelaan voitavan harjoittaa tehokasta maatalouspolitiikkaa, jonka päämääränä m.m. on oleva sellaisten viljalajien viljelemisen supistaminen, joista on liikatuotantoa ja hyötykasvien viljeleminen niiden tilalle. Tässä suhteessa voikin Tš:n maatalouspolitiikka lukea hyväkseen jo huomattavia saavutuksia. Niinpä on Tš:n öljyteollisuuden kanssa tehdyn sopimuksen nojalla voitu muuttaa 20.000 rukiissa ollutta hehtaaria öljykasvien viljelemiseen. Vaikka p.o. järjestelyä, jonka mukaan maatalousyritys menettää vapautensa, kun se on pakoitettu myymään viljansa yksinomaan viljayhtiölle, on täällä eri tavoin arvosteltukin, pidetään sitä parhaimpana ja lupaavimpana keinona maatalouspulan torjumiseksi.

Kun Tš:n karjataloustuotteiden tuontia valvovissa karjasyndikaateissa, joiden jäseninä ovat kauppiaat - kuten allekirjoittaneelle on pariltakin taholta väitetty - näyttävät suorittavan voitoistaan "osinkoja" heitä kannattaville puolueille, jää nähtäväksi, missä määrin puoluepyyteet voidaan pitää erillään viljayhtiön toiminnasta. Siihen nähden on kuitenkin epäilevällä kannalla oppositiossa olevan kansallisdemokraattian puolue, joka näkee koko järjestelyssä maalaisliiton ja sosialidemokraattien "lehmäkaupan". Niinpä puolueen päämiehenkannattaja "NARODNI LISTI" väittää, että sosialidemokraattisen tukkuyhtiön pitäisi saada provisiona 1 kruunu kustakin sentneristä viljaa; mutta todellisuudessa on tämä voitto 4 Kš. Jos vehnän sato nousee tänä vuonna 18 à 20 milj. sentneriin, niin tämä yhtiö, samoin kuin maataloudelliset osuusliikkeet saavat voittoa 80 milj. ja tätä sanotaan maatalouden ja työvätekevän luokan parasta tarkoittavaksi politiikaksi! Lehden mielestä vain puolueiden osuuskunnat tulevat monopolista hyötymään, mutta eivät maanviljelijät.

Eljontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Puhassa olevan lähetysten raportti n:o 15.

V. a. Asiamiehitys Yöntite

8/10. 1934.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 734.

13 327 Sal.D. 37

P r a h a S S A 8 P : N Ä l o k a K U U T A 1 9 . 3 4 .

15/10.37

VIITTAUS: N

P : N Ä K U U T A 1 9 P : T T Y n : o

5 028

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti no 15.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
ohellisen raporttinsa no 15 aiheesta
Itä-Locarno.Tš:n lehdistö Puolan memorandumista ja ministeri
Benešin mielipide.

V.s.Asiainhoitaja

Alfontila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

P r a h a s s a 8 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Itä-Locarno.

Tš:n lehdistö Puolan memorandumista ja

ministeri Benešin mielipide.

13 227 Sal. P. 37.

15/10.34

5 028

Puolan Itä-Locarnoa koskeva memorandum ja varsinkin se kohta, jossa Puola selittää vasta perusteellisen harkinnan jälkeen olevan valmis sitoutumaan jonkinlaisiin velvollisuuksiin Tšekkoslovakiaan nähden, oli tšekkiläiselle "yleiselle mielipiteelle" sanomalehtien lausunnosta päättäen varsin epämieluisa yllätys. Tš:n lehdistö, joka pitemmän aikaa ikäänkuin käskystä on suhtautunut Puolan taholta tulleeihin neulanpistoihin tyynesti ja asiallisesti, ei ole memorandumissa Tš:aa kohtaan havaitun loukkaavan sävyn johdosta voinut enää hillitä itseään. Puolaa vastaan suunnatuissa lukuisissa artikkeleissa on nyt sen ulkopoliittikkaa ja lähinnä suhtautumista itäpaktiin kirpeästi arvosteltu. Siksi saattaa ehkä olla syytä esittää muutamia lyhyitä selostuksia tärkeimmistä artikkeleista.

Maalaisliittolainen "Venkov" (pääministerin äänenkannattaja) ihmettelee, että Puola ei halua Tšekkoslovakian kanssa solmia itäpaktia ja toteaa, että Puolan ulkopoliitikassa on aina odotettavissa yllätyksiä. Se seikka, että Puola vas-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tustaa Tš:n, mutta ei Saksan osallistumista paktiin, vaikka niiden välillä ei ole minkäänlaisia oleellisia erimielisyyksiä, on lehden mielestä omiaan vahvistamaan niiden käsitystä, jotka väittävät Puolan antaneen vapaat kädet Saksalle Keski-Euroopan ongelmiin nähden.

"České Slovo" (kansallissosialistinen) katsoo, että Puola on pitkien neuvottelujen jälkeen päätenyt jonkinlaiseen deklaratioon itäpaktista. Olisi liioteltua pitää sitä vastauksena, koska vastauksen olisi pitänyt olla jaa tai ei. Puola vaatii ennen kaikkea, että Saksa yhtyisi itäpaktiin. Olisi paljon hyödyllisempää, jos Puola esittäisi tämän toivomuksensa Berliinissä, sillä siellä päätetään Saksan osallistumisesta, eikä Genevéssä. Memorandumissa sanotaan lisäksi, että pakti on oleva sopusoinnussa muiden kansainvälisten sopimusten kanssa. Jotta tätä puolta taas voitaisiin arvostella, täytyisi ensin tuntea kansainväliset sopimukset, esim. Puolan ja Saksan väliset, sillä on mahdollista, että juuri nämä sopimukset ovat itäpaktin tiellä. Puolan kielteinen kannanotto Tš:aan nähden voi myös johtua siitä, että Puolan mielestä paktin allekirjoittaminen kuuluu vain suurvalloille, mikä merkitsisi, että Puolaa pidettäisiin Euroopan viidentenä suurvaltana ja Tš:aa viidentenä pyöränä vaunuissa.

"Právo Lidu" (sos.dem.) näkee Puolan politiikan sormet kaikkialla, missä on mahdollista tehdä jotain Tš:aa vastaan. Lehti huomauttaa, että tämä politiikka, joka tuntee myötätuntoa rauhansopimusten tarkistamista vaativaa leiriä kohtaan, voi helposti saattaa Puolan eristettyyn asemaan, ja että

se yhä enemmän loittonee kansan laajojen rivien todellisista tunteista, kuten ilmenee vastustuslehtien epäluokuisista arvosteluista, jotka lehdet pelkäävät Beckin juonien johtavan maan rauhan vastustajien leiriin. Me emme iloitse Puolan eristäytymisestä, mutta niin kauan kuin se puhuu meistä loukkaavassa äänensävyssä ei maittemme edut voi käydä yhteen.

"Prager Tagblatt" (demokr.) arvelee, että Puolan esittämät syyt Tš:n poissulkemisesta itäpaktista eivät ole kyllin vakuuttavia, vaan että todellinen syy on se, ettei tahdota tunnustaa nykyistä rajaa Tš:n kanssa, johon nähden halutaan säilyttää vapaat kädet.

"Národní Politika" (sikeistol.) luulee, että todellinen este Varsovan ja Prahan välillä on haettava muualta kuin Tš:n itäisten rajojen tarkistamisesta. Siitä ~~nähtä~~ ollaan epätietoisia, minkä johdosta on vain odotettava, että Puola tasmällisessä muodossa esittää vastaväitöksensä Tš:n ulkopoliitiikan johdosta. Lehdellä on se tunne, että Puolan ulkopoliitiikka pyrkii siihen, että Tš. seuraa sitä eikä Venäjää.

"Lidové Noviny" (puolueeton) on laajasti kirjoittanut suhteista Venäjään ja arvelee, että Puolan diplomatia ei tahtonut avoimesti vastustaa Neuvosto-Venäjän tuloa kansainliittoon, koska Venäjän vastainen ele olisi nyt ollut Puolan kansalle paljon vastenmielisempi kuin vuosi sitten. Kuta vaikeampaa Puolan yläisen mielipiteen on sietää Saksan liiton kommentoimista, sitä suopeammin se suhtautuu jonkinlaiseen itäpaktiin. Tämä selittää myös Puolan politikkojen menettelytavat. Ranskan - Venäjän lähentyminen on tuntuvasti heikentänyt

Puolan vaikutusta Pariisissa, koska Ranska Itä-Eurooppaan nähden ei enää ole yksinomaan Puolan varassa. Lehti vihjaillee myös, että Puola aikoo piakkoin järjestää uuden yllätyksen ottamalla julkisesti esille kysymyksen Puolan - Unkarin yhteisestä rajasta.

Edelläolevat sanomalehtiselostukset antanevat kuvan Tš:n yleisen mielipitteen suhtautumisesta Puolan nykyiseen poliittiseen suuntaan.

Käydessäni tänään ministeri Benešin luona huomauttamassa eräiden tšekäläisten lehtien kirjoituksista, joissa väitetään Suomen liittyneen Saksalais-puolalais-japanilaiseen ryhmittymään yms., sain samalla kuulla hänen mielipiteensä asiasta. Hän mainitsi aluksi, että Jaappani on sotapuuhissaan viime aikoina jonkin verran tyyntynyt. Puolan vastaus ei ollut hänelle, joka tämän maan politiikan tuntee mikään yllätys, kuten tšekäläisellä lehdistöllä. Puola on aina tahtonut säilyttää itselleen vapaat kädet Tonavan-laakson maiden suhteen. On muistettava, että Puola esim. ei ole ratifioinut Trianonin sopimusta, johon muuten ei sisältynyt mitään etuja sille, mutta kylläkin St. Germain^{-en}-Layn rauhan-sopimuksen, koska siinä annettiin Puolalle Galitsia. Min. Beneš sanoi olevansa selvillä siitä, että jos Unkari ryhtyy sotaan Tš:aa vastaan, niin ei Puola anna sille apua. Mutta hänelle riittää, että hänellä on pikku-ententen (!) lisäksi puolellaan Ranska ja Italia. Itäpaktia koskeva suunnitelma ei ollut hänen mielestään vielä kuollut. Ranska tulee vastaamaan Puolan memorandumiin ja jonkinlainen pakti tullaan joka tapauksessa tekemään. Venäjän tuloa kansainliittoon hän piti huomattavana edistysaskeleena m.m. sen vuoksi, että Moskovan toimintavapaus on rajoitettu, kun se on sitonut kätensä Geneveen.

Ujontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa ohvan lähetysten raportti n:o 16.

Kingster Edman

15/10. 1934.

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 746.

P r a h a . . . . . SSA 15 P:NÄ loka . . . . . KUUTA 19. 34.

VIITTAUS: . . . . . N

P:NÄ . . . . . KUUTA 19 . . . . . P:TTY . . . . . n:o . . . . .

VIITTAUS: . . . . . D. U. M. . . . . / . . . . . 19 . . . . .

ULKOASIAINMINISTERIÖ
14 / 327 Sal. S. 34.
20/10.34
5 C28

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti no 16.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ministeriölle raportin no 16 aiheesta

Puolan ja Tšekkoslovakian suhteet. Keskustelu ulkoasiainministeri Benešin kanssa.

V. J. Linn

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

P r a h a ssa p:nä loka kuuta 1934.

14 322 Sal. S. 34.

Asia: Puolan ja Tšekkoslovakian
suhteet. Keskustelu ulkoasiainmi-
nisteri Benešin kanssa.

20/10.34

5 028

Minulla on täällä ollessani ollut pitkä, melkein kaksi tuntia kestävä keskustelu ministeri Benešin kanssa.

Beneš lausui aluksi ilonsa siitä, että olin tullut Prahaan, oli useita poliittisia kysymyksiä, joista hän halusi puhua kanssani ja kuulla mieltäni. Keskustelimme aluksi Suomen ja Tšekkoslovakian välisistä suhteista ja totesimme niiden olevan hyvät. Kun ei Beneš kosketellut kantaamme itäpaktiasiaassa, en pitänyt tarpeellisena kajota siihen.

Beneš siirsi sitten keskustelun Puolan ja Tšekkoslovakian välisiin suhteisiin. Hyväksyikö Puolan yleinen mielipide hallituksen suurpoliittisissa asioissa ottaman kannan? Vastasin tähän, että yleisesti kannatettiin hallituksen kantaa ainakin itäpakti- ja vähemmistökysemissä. Viittasin m.m. ent. pääministeri Grabskin julkaisemaan kirjoitukseen, jossa tämä lausui ajatuksen, että siinäkin tapauksessa, että Saksa sen ja Puolan välisen sodan aikana miehittäisi joitakin puolalaisia alueita, Puola ei missään tapauksessa voisi kutsua venäläisiä joukkoja avuksi. Jos Puola pyytäisi venäläisiltä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

apua saksalaisia vastaan, vaatisivat hekin palkinnoksi puolalaisia alueita. Yhden vihollisen sijasta saataisiin täten kaksi. On luonnollisesti muitakin syitä --m.m. Saksan poisjääminen -- jotka määräävät Puolan kannan, mutta luulen, että Grabskin esittämä ajatus, vaikkakaan ei sitä ole missään virallisesti lausuttu, sisältää erittäin huomattavan syyn, minkä vuoksi Puola ei halua liittoutua Saksan ja Venäjän kanssa, vaan pitää edullisempänä näiden maiden puolueettomuutta, mikä katsotaan saavutetuksi nonagressiosopimuksen kautta.

Beneš sanoi, että hän voi ymmärtää tällaisenkin kannan, mutta hänestä Puolan politiikka on yleensä liian ranskalais- ja tšekkiläisvastainen. Kävisi tässä liian pitkäksi yksityiskohtaisesti selostaa pitkän keskustelumme yksityiskohtia. Saa toin todeta, että Beneš myönsi, että Ranska oli tehnyt useita virheitä. Tšekkoslovakia ei ollut myöskään aina ollut tyytyväinen Ranskan hallituksen toimenpiteisiin (esim. nelivaltiopakti.) Ranska oli liian vähän ottanut huomioon Puolan asemaa. Kun olen ennen selostanut nonagressiosopimusten solmimisen aikaisia tapahtumia, jolloin Tardieun valtaantulo muutti Briandin aloittamaa politiikkaa Venäjään nähden ja Ranska Rumanian ulkoministerin, ruhtinas Ghican avulla vaikeutti sopimusten syntyä, en välitä asiaa tässä enää kosketella. *) Beneš sanoi käsittävänä, että tämä oli katkeroittanut puolalaisia.

Mitä nelivaltiopaktiin tulee, oli Pieni Entente samoin kuin Puolakin vastustanut Ranskan osanottoa siihen. Hankkimalla Ranskalta takeet siitä, ettei se suostu mihinkään rajojen tarkistukseen, oli Pieni Entente Benešin mielestä erittäin taita-

*) Rap.no 46,7/12-33.

vasti tehnyt paktin täysin vaarattomaksi kaikille. Huomautin tämän johdosta, että ero Puolan ja Pienen Ententen suhtautumisessa tähän sopimukseen oli se, että Puola piti sitä jos sinänsä, sen sisältöön katsomatta, loukkaavana itselleen. Puola piti itseään, syytä tai syyttä, suurvaltana, ja oli loukkaantunut siitä, ettei sitä otettu mukaan sopimukseen.

Beneš sanoi muuten olevansa samalla kannalla kuin minäkin siinä, ettei hänkään uskonut salaisiin sopimuksiin Puolan ja Saksan välillä.

Beneš valitti, että Puola viime aikoina oli ryhtynyt ajamaan politiikkaa, joka ilmeisesti kohdistui Tšekkoslovakiaa vastaan. Puolassa syytettiin Tšekkoslovakiaa siitä, että se kohteli huonosti siellä olevaa puolalaista vähemmistöä. Itse asiassa oli tämä vähemmistö mitä kouluihin ja muuhun tulee, paljon edullisemmassa asemassa kuin Puolassa oleva tšekkiläinen vähemmistö.*) Puolalaisia ei ole Tšekkoslovakiassa kuin noin 76.000 henkeä. Puolan Tšekkoslovakiaa vastaan kohdistuva politiikka ilmenee m.m. siinä, että Puola koettaa erottaa Rumanian Pienestä Ententestä. Kysymykseeni oliko Beneš vakuutettu siitä, että Puola työskenteli tähän suuntaan, vastasi hän myöntävästi. Puolan Bukarestissa oleva lähetystö työskenteli hänen mukaansa myöskin Titulescua vastaan. Beneš kertoi ehdottaneensa Beckille, että kumpikin maa antaisi Kansainliiton tutkia asianomaisten vähemmistöjen asemaa Tšekkoslovakiassa ja Puolassa, mutta oli Beck hylännyt tämän ehdotuksen.

---

*) Olen koettanut ottaa selvää asiasta. Lähettiläät, joiden kanssa olen asiasta keskustellut, tuntuvat olevan taipuvaisia pitämään puolalaisten valituksia aiheettomina tai ainakin liioiteltuina. M.m. Saksan lähettiläs Koch sanoi, että puolalaisia kohdellaan hänen käsityksensä mukaan paremmin kuin mitään muita vähemmistöjä.

Tämän jälkeen rupesi Beneš puhumaan Tšekkoslovakian suhtautumisesta Beckin Genevessä antamaan vähemmistöjulistukseen. Hän valitti aluksi, ettei Puola ollut neuvotellut asiasta Ranskan kanssa ennenkuin se oli määrännyt kantansa. Beneš sanoi olevansa sitä mielipidettä, että valtiolle oli edullista kun sen vähemmistöasiat käsiteltiin Genevessä. Täten estettiin naapurivaltiöt sekaantumasta näihin kysymyksiin. Oli parempi kuin asiaa tutkittiin puolueettomassa paikassa.

Kysyin tämän johdosta oliko Beneš valmis suostumaan siihen, että Puola vapautettaisiin vähemmistö sopimuksista ja Kansainliiton valvonnasta. Hetken mietittyään sanoi hän, ettei hänellä itsellään ole halua estää tällaista ratkaisua, vaan tahtoo hän pysyä aivan puolueettomana. Hän on kuitenkin täysin vakuutettu siitä, etteivät muut valtiot, niinkuin esim. Jugoslavia, Rumania ja Kreikka suostuisi tällaiseen järjestelyyn, joten se ei missään tapauksessa ole mahdollinen. Hän arveli, ettei konflikti Kansainliiton ja Puolan välillä ollut vältettävissä, mutta ei voinut sanoa enemmän asiasta.

Tämän yhteydessä kosketteli hän myöskin Unkarin ehdotusta, että Kansainliitto nimittäisi puolueettoman tutkijakunnan, joka ottaisi selvää oloista Unkarissa ja sen naapurimaissa. Syynä siihen, minkä vuoksi ei Beneš ollut suostunut tähän ehdotukseen, ei ollut hänen mukaansa se, että Tšekkoslovakian tarvitsisi pelätä puolueetonta tutkimusta, vaan se, että "Jugoslavia ja Rumania, joilla ei ole asiat järjestyksessä, eivät siihen suostuisi". Benešin lausunto on sikäli huomattava, että hän täten tuli sivumennen tunnustaneeksi, et-

teivät Rumania ja Jugoslavia ole noudattaneet vähemmistösojimuksen määräyksiä.

Beneš vakuutti minulle keskustelun kuluessa moneen kertaan, että Tšekkoslovakia kovasti haluaisi olla ystävyudessa Puolan kanssa. Ulkoasiainministeriön pääsihteeri Krofta ja poliittisen osaston päällikkö Flieder sanoivat minulle samaa. Kaikki tiedustelivat minulta voinko jollain tavoin selittää todellisen syyn Puolan suhtautumiseen. Vastasin pidättyväisesti sanoen, etten ole kosketellut asiaa Puolan ulkoasiainministeriössä. Ne lähettiläät, joiden kanssa olen asiasta täällä puhunut, ovat kaikki saaneet saman käsitelmän, että Tšekkoslovakia haluaisi kaikin tavoin lähentyä Puolaa.

Tässä voitane sivumennen mainita, että on eräs vanha syy, joka epäilemättä on herättänyt tyytymättömyyttä Puolassa Tšekkoslovakiaa vastaan. Puolalaisten taistellessa bolshevikkeja vastaan - Puolan koko olemassaolo oli vaarassa ja odotettiin Varsovan kukistumista - kielsi Tšekkoslovakia puolueettomuuteen vedoten asetarpeiden tuonnin Unkarista Puolaan. Samalla kertaa käytti se hyväkseen tilaisuutta järjestääkseen molempien maiden välisen Tescheniä koskevan riidan omaksi edukseen. Ei olisi oudoksuttavaa, jos Puolan armeijan ylipäällikkö Pilsudski ja tämän ent. apurintti Beck eivät olisi tätä unohtaneet. Minun on kuitenkin sanottava, ettei Puolan ulkoasiainministeriössä koskaan ole tästä mitään mainittu. Beck on päinvastoin lausunut, ettei hän tunne mitään vihamielisyyttä (hostilité) Tšekkoslovakiaa kohtaan, mutta Puola ei voi sitoutua mihinkään tämän maan eduksi. Eräs Prahan diplomaattikunnan jäsen on kertonut mi-

nulle, että olisi ollut aika, jolloin Beneš olisi lausunut epäilyksensä Puolan mahdollisuuksista pysyä itsenäisenä ja että Pilsudski tuntisi tämän lausunnon. Lisättäköön, että eräs Prahan ulkoasiainministeriön korkeimmista virkamiehistä lausui minulle käsityksensä, että molempien maiden välit voivat tulla sydämellisiksi vasta silloin, kuin ei Pilsudski enää ole asioiden johdossa (↓). Kieltää ei voida, että kokemus osoittaa Puolalla olevan erittäin hyvän muistin kysymyksen ollessa sitä kohtaan osotetusta ystävydestä tai vihamielisyydestä. Se ei myöskään ole pelännyt avoimesti osottaa sitä. Kun esim. Lausannen konferenssissa esitettiin Turkille ankaria rauhannehtoja, kutsui Pilsudski pois Puolan edustajan sieltä perustellen sitä Puolan ja Turkin välillä vallinneella ystävyydellä.↑)

Olkoon asiainlaita miten hyvänsä, niin Tšekkoslovakialle oli epämiellyttävä yllätys, että Puola kirjallisesti ilmoitti Ranskan hallitukselle, että se ei katso voivansa puolustaa Tšekkoslovakian rajoja. Diplomaattikunnassa tunnutaan arveltavan, että Ranska oli juuri Benešin ehdotuksesta ottanut Tšekkoslovakian sopimukseen siitä huolimatta, ettei se oikeastaan ole mikään Itä-Euroopan valtio. Tšekkoslovakia olisi täten saanut huomattavan turvallisuuslisän. Nyt on Puolan jyrkkä vastaus saattanut sen yleisessä tietoisuudessa huonompaan asemaan kuin missä se oli ennen vastauksen antamista.↑↑)

*) Venäjän ja Itävallan vastalauseista huolimatta sulttaanilla oli tapana uuden vuoden vastaanotoissa kaikkien diplomaattien läsnäollessa tiedustella protokollapäälliköltään syytä siihen, ettei Puolan lähettiläs ollut läsnä, johon tämä aina vastasi, ettei Puolan lähettiläs oli estetty saapumasta.

↑↑) Minusta tuntuu niinkuin täällä muutenkin oltaisiin "allapäin" Taloudellinen tilanne ei osota sanottavaa parantusta. Maan vienti on neljäsosa siitä, mitä se oli v. 1929 ja valtion menot ylittävät sen tulot vähintään 600 milj. kruunulla.

Ranskan joukot eivät voi tarvittaessa antaa samaa apua, mitä Puola olisi voinut antaa. Jugoslavialla ja Rumanialla on omat huolensa. Yleinen käsitys diplomaattikunnassa on, että Tšekkoslovakia tulee koettamaan kaikin tavoin parantaa suhteitaan Puolaan. Eras virkatoverini kertoi, että ulkoministeriö on jo antanut tämän tapaiset ohjeet sanomalehdistölle.

Japanin lähettiläs Hotta sanoi minulle, että hänen käsityksensä on, että Tšekkoslovakia tulee myöskin koettamaan yhä enemmän lähentyä Venäjää toivoen siitä apua itselleen. Hän piti myöskin mahdollisena, että bolshevikit puolestaan käyttävät tätä hyväkseen ja tekevät Prahasta ulkomaalla olevan propagandatoimintansa keskuksen.

V. G. Tolman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C 28

ASIA:

Pöytäkirja olevan lähetysten raportti n:o 17.

Ministeri Edman

17/10. 1937

P r a h a . . . . . S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 759.

15 / 327 Sal. D. 37.

P r a h a . . . . . S S A 1 7 . . . . . P : N Ä l o k a . . . . . K U U T A 1 9 3 4 .

22/10.34

VIIITTAUS: . . . . . N

P : N Ä . . . . . K U U T A 1 9 . . . . . P : T T Y . . . . . n : o . . . . .

5 028

VIIITTAUS: . . . . . D . U . M . . . . . / . . . . . 1 9 . . . . .

ULKOASIAINMINISTERIÖ . . . . . L L E

ASIA: Reportti no 17.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ministeriölle raportin no 17 aiheesta

Kysymys presidentti Masarykin seuraajasta.

V. J. Linn

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

P r a h a ..... ssa 17 p:nä loka ..... kuuta 19 34.

Asia: Kysymys presidentti Masarykin
seuraaajasta.

15 322 Sal.D. 34
22/10.34
5 C28

Ulkoasiainministeriössä käydessäni tuli puheeksi myöskin kysymys nykyisen presidentin seuraajasta. Vaikkakin presidentti tällä hetkellä on hiukan terveempi, antaa hänen tilansa aihetta levottomuuteen. Presidentillä ei myöskään enää kuulu olevan arvostelukykyyään tallella, joten hänellä ei ole mahdollisuutta hoitaa asioita.

Lehdissä olleiden tietojen johdosta, että Masaryk olisi laatinut poliittisen testamentin, jossa hän ehdottaa Benešia seuraajakseen, kysyin pääsihteeri Kroftalta, oliko tieto oikea. Krofta vastasi, ettei kukaan tietänyt oliko Masaryk tehnyt tällaista testamenttia vai ei. Sitä vastoin on hän monesti lausunut toivomuksen, että Beneš tulisi hänen seuraajakseen.

Onko Benešillä mahdollisuuksia tulla valituksi?

Krofta arveli, että Benešin mahdollisuudet olivat joka tapauksessa suuremmat kuin kenenkään muun. Hänen suurimpien vastustajiensa Kramářin ja kansallisdemokraattien vaikutus oli jotenkin vähäinen. Paitsi Benešin omaa puoluetta,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olivat sosialistit ja "katoliset" valmiit äänestämään häntä. Kaikki riippui lopulta agraareista, joiden puolue on suurin. Presidentti Masarykilla on niin suuri auktoriteetti, että on hyvin luultavaa, että agraaritkin, joiden kanta tätä nykyä on epävarma, lopulta sittenkin suostuvat äänestämään Benešia.

Kun ei Masaryk voi hoitaa asioita - täällä on m.m. eräitä lähettiläitä, jotka jo kauan ovat odottaneet tilaisuutta jättää valtakirjansa hänelle - on ollut kysymys siitä, että pääministeri Malypetr määrättäisiin hoitamaan presidentille kuuluvia tehtäviä. Puolan lähettilas Grzybowski on kertonut minulle, että asia oli jo melkein ratkaistu Benešin Genevessä ollessa. Genevestä tulleiden ankarien vastalauseiden vuoksi ei asiasta kuitenkaan tullut mitään. Kun nykyinen pääministeri ^{ainakin} ~~tätä~~ nykyä on Benešin ainoa vaarallinen kilpailija, saattaisi hänen nimityksensä valtion päämiehen toimen v.t. hoitajaksi vahvistaa liiaksi hänen asemaansa. Beneš ja tämän kannattajat vastustavat senvuoksi asian väliaikaista järjestelyä. Paitsi näitä kahta olen kuullut presidenttiehdokkaana myöskin mainittavan presidentin kanslian johtajaa Šámalia ja ulkoministeriön pääsihteeriä Kroftaa, mutta näiden mahdollisuuksia ei ainakaan tällä hetkellä pidetä kovin suurina.

Kysymyksen ollessa Benešin presidentiksi tulemisesta lisättäköön, että diplomaattikunnassa kerrotaan, että agraarien puolueeseen kuuluva maatalousministeri Hodža (slovaakki) mahdollisesti tulisi ulkoasiainministeriksi ja Pariisissä oleva lähettilas Osusky saisi tehtäväkseen hoitaa Benešin perintöä Genevessä, johon ei Hodžaa katsota kykeneväksi. Hodža on samoin

kuin monet muutkin slovaakit ennen kuulunut tšekkiläisenemistöisen hallituksen vastustajiin, mutta kerrotaan, että hän eräiden henkilökohtaisten seikkain vuoksi olisi pitänyt itselleen edullisempaa siirtyä hallituksen leiriin.

U. J. Adman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 18:

v. a. Asiamiehitys Yöntö-

23/10. 1937.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 785.

P r a h a S S A 23 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
16	127 Sal. D. 34.
27/10-34	?
5	CL8

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti no 18.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
ohellisen raporttinsa no 18 aiheesta

Suomen ja Tšekkoslovakian kaupallisten suhteiden uudelle-
järjestely.

V.a.Asiainhoitaja

R. Junttila

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

P r a h a s s a 25 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Suomen ja Tšekkoslovakian kaupallisten suhteiden uudelleenjärjestely.

16 327 Sal. D. 27.

27/10.34

5 C28

Suomen ja Tš:n kaupallisten suhteiden kehitystä kuluvan vuoden kolmen neljänneksen aikana on syytä lähemmin tarkastaa silmälläpitäen niita mahdollisia toimenpiteitä, joihin asiointila Prahasta käsin katsottuna antaa aihetta.

Kuluvan vuoden helmi-syyskuun aikana ei Tš:n valuutta- ja tuontisäännöstely ole käytännössä haitannut ~~tuontia~~ ~~tuontia~~ tänne suuntautuvaa vientiämme, kuten esim. viime vuonna oli laita. Voille, juustolle ja kananmunille myönnetyt kiintiöt eivät ole ainakaan osoittautuneet liian pieniksi, koska niitä ei ole kuin osaksi käytetty. Niinpa on juustokiintiöstä vielä jälellä 4/5, munakiintiöstä 1/2 ja voikiintiöstä 1/10. Lisäkiintiötä esim. voille on jo tarjottu ja samoin on mahdollisuuksia saada lisää juustolle ja kananmunille, kun tähänastiset kiintiöt ovat lopussa. Tarvittavat deviisit on myös aina saatu. Kesäkuun 1 päivästä lähtien on tuontiluvat säännöllisesti myönnetty viiden päivän kuluessa. Syyskuussa settui kuitenkin, että tuontilupien sanomalehtipaperilla parissa tapauksessa ei p.o. ajassa rat-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaistu ja että sääntöstelyviranomaiset vetoamalla Suomen ja Tš:n sopimuksessa edellytettyihin molempien maiden peritehtaidenyhdistysten välisiin neuvotteluihin eivät myöntäneet tuontilupia suuremmille määrille yhtäaikaa, vaan olivat takäläiset tuojat pakoitettut jättämään useampia hakemuksia pienemmille erille. Vasta lähetystön valiintulon kautta asia joten kuten järjestyi. Toiselta puolen taas on eräiden artikkelienne, kuten separaattorien tuontia suorastaan viranomaisten taholta edistettykin. Vientimme onkin viime vuoteen verraten, jolloin sen arvo oli 9 kuukaudelta 2,9 milj. kruunua, Tš:n tilaston mukaan, voinut nousta 6,3 milj. kruunuun, vastaten n. 12^{milj.} markkaa. Suomen vientitilastossa, jossa osa Tš:aan suuntautuvasta viennistämme on merkitty Saksan tiliin, ovat vastaavat luvut 4,5 ja 1,7 milj. markkaa. Niistä suhteellisen lukuisista Suomen tuotteita koskevista tiedusteluista päättäen, joita Tš:n liikkeiden taholta on varsinkin viime kuukausina tehty, tulee vientimme kuluvan vuoden loppukuukausinakin muodostumaan viime vuotista suuremmaksi.

Mutta vaikka Tš:n vientimme tulee tänä vuonna olemaan suurempi kuin milloinkaan aikaisempina vuosina v.1927 lukien, jolloin kauppasopimus Suomen ja Tš:n kesken tehtiin, jää tuontivoittoisuus kauppavaihdossamme Tš:n kanssa tänäkin vuonna huomattavan suureksi. Huolimatta siitä, että viime keväänä tehdyssä lisäpöytäkirjassa **suositimmuutta rajoitettiin Tšekkoslovakiaan nähden erinäisissä tekstiiliniimikkeissä ja le-** seissä, on Tš:n Suomen vienti **tääläisen tilaston mukaan kaksinkertaistunut, nousten 9 kuukaudelta 12,1 miljoonasta 24 milj. kruunuun. Suomen tilastossa ovat vastaavat luvut**

47,2 (12,5) milj. markkaa.

Kun ei näy olevan mahdollista ^{saada} tätä epäsuhdetta riittävästi parannetuksi yksistään viejien yritteliäisyydellä, on toisiin keinoihin turvauduttava vastavuoroisuusvaatimusta silmällä pitäen. Tšekkoslovakiaan itsekkin noudattaa tätä periaatetta kauppapolitiikassaan niitä maita kohtaan, joihin nähdessä sen kauppatase on passiivinen. Toiselta puolelta taas on Tš. tehnyt sopimuksia sellaisten maiden kanssa, joihin sillä on vientiylijäämää, viennin ja tuonnin pysyttämistä tietyssä suhteessa, kuten Tanskan kanssa, johon nähdessä suhde on sovittu 1 : 1,5 Tšekkoslovakian hyväksi. Viime keväänä Suomen kanssa käydyissä neuvotteluissa korostettiin Tš:n taholta, että kaupalliset suhteemme järjestettäisiin sillä tavoin kuin niistä sitten sovittiin vain kokeeksi vuoden loppuun, johon mennessä nähtäisiin, miten sopimus on vaikuttanut.

Huolimatta siitä minkälaiseen tulokseen Suomen ja Tš:n paperiyhdistyksen väliset neuvottelut johtavat, olisi mielestäni syytä ryhtyä kauppasopimuksemme tarkistamiseen vaatimalla lisäetuja, kuten tullialennuksia tai rajoittamalla enemmän suosituimmuutta Tš:aan nähdessä. Samalla olisi esitettävä, mitä toivomuksia meillä on maataloustuotteiden kiintiöihin nähdessä ensi vuodeksi. Paitsi kauppataseessamme oleva epäsuhde oikeuttaa paperin tuontimme rajoittamispyrkimykset vaatimaan sopimuksen tarkistamista. Pienempien toivomusten läpiajaminen, vaikkapa uuden lisäpöytäkirjan muodossa ei käsittääkseni voine kohdata suurempia vaikeuksia.

V.a. Asiamies

W. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 19.

v. a. Asainhoitaja Ynteli.

29/10.1934.

Praha ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o **800.**
Praha ..... SSA **29** P:NÄ **loka** KUUTA 19 **34.**
VIITTAUS: ..... N
P:NÄ ..... KUUTA 19 P:TTY ..... n:o .....
VIITTAUS: ..... D. U. M. / ..... 19 .....

SAATIIN
12 327 Sal. D. 37
2/11.37.
5 028

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Reportit no 19 ja 20.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen mi-
nisteriölle raportit no 19 ja 20 aiheista
Poliittinen tilanne Keski-Euroopassa, Gombösin käynti Var-
sovassa.

V.a. Asiainhoitaja *M. J. K.*

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Praha ssa 29 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Poliittinen tilanne Keski-
Euroopassa.

17 327 Sal.D. 37

4/11 37

5 C28

Viimeaikaiset poliittiset tapahtumat, Ranskan ja Neuvostoliiton lähentyminen ja siitä seurauksena ollut Moskovon yhtyminen Kansainliittoon, Ranskan pyrkimukset yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi Italian kanssa, Saksan ja Italian suhteiden kylmeneminen ja Puolan ja Tšekkoslovakian välinen kärjistyminen eivät ole suinkaan olleet omiaan lujittamaan pikku ententen liittorakennetta. On päinvastoin havaittavissa virtauksia ja heikkoja, jotka viittaavat siihen, että poliittisen tilanteen kehitys on pikemmin yhä enemmän korostanut eräitä etujen vastakohtaisuuksia ja erikoisintressejä, etenkin Rumaniaan ja Jugoslaviaan nähden. Kun tällaiset vastakohtaisuudet voivat aikaa myöten saattaa tämän poliittisen yhtenäisyyden vaaralle alttiiksi, lienee syytä niitä tarkemmin kosketella.

Belgradille ei tietenkään voi olla yhdentekevää, että pikku ententen korkea suojelija, Ranska pyrkii lähetykseen Italiaa, jonka kärjistyneet suhteet Jugoslaviaan tuskin ovat sovitettavissa. Siksi ei olisi oudoksuttavaa, jos Jugoslavi-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

assa tähänastista virallista suuntautumista tarkistettaessa kallistettaisiin jonkun verran korvaa myöskin Saksasta käsin tehdyille tarjouksille. Onhan Saksa ollut viime aikoina vilkkaassa kanssakäymisessä Jugoslavian kanssa puhumattakaan molempien maiden sotilaspiirien kosketuksesta ja tarjonnut Jugoslavialle taloudellisia etujakin, joten se ei enää tarvitse esim. Tšekkoslovakiaa maataloustuotteitaan varten. Mitä Anschlussiin tulee, ei se olisi Jugoslavialle epäedullinen ja riskitiriidassa sen etujen kanssa, kuten eräät tšekäläiset lähettiläät ovat arvelleet. Sehän sulkisi siltä Habsburgien restoroitumisvaaran, joka Kroatian nähdessä on sille arka kysymys. Toiseksi jos Saksan rajat ulottuisivat Brenneriin saakka, voisi Jugoslavia poliittisessa pelissään kiihoittaa Saksaa Italiaa ja Italiaa Saksaa vastaan. Jugoslavian estämiseksi joutumasta Saksan vaikutuspiiriin ei Ranska kuten tunnettua ole ollut toimeton. Kuningas Aleksanterin Pariisin vierailun tarkoituksenaan oli koettaa sovittaa Jugoslavian ja Italian välistä vastakohtaa ja saada Jugoslavia kiinteämmin kytkätyksi pikku ententeen, kuten Prahassa oli toivottu, minkä kuitenkin Marseillen kaamea murha teki tyhjäksi. Tšekkoslovakia on luonnollisesti koettanut parhaan kykynsä mukaan Ranskaa auttaa sen pyrkimyksissä. Murhatun kuninkaan hautajaisiin esim. lähti Tš:sta suuri lähetystö, johon kuuluivat pääministeri ja ulkoministeri sekä pari muuta hallituksen jäsentä y.m. ja maan lehdistön mustareunaisissa kirjoituksissa, parlamentin avajaisistunnossa y.m. omistettiin aivan erikoisen lämpimiä sanoja molempien maiden ystävyydelle ja veljesliitolle. Eräskin tšekä-

nen lehti NÁRODNI LISTY ehdotti Nobelin rauhanpalkinnon myöntämistä kuningas Aleksanterille kuolemansa jälkeen katsoen Ruotsin velvollisuudeksi lähettää Jugoslavian kansalle samalla erikoisella omistuskirjoituksella varustettu diploma.

Mitä Rumaniaan tulee, on viimeinen hallituspuola osoittanut, että sielläkin on havaittavissa ulkopoliittisia virtauksia, jotka eivät vastaa Ranskan johdossa alaisena olevan pikku ententen suuntausta. Olihan Titulescun eron pyyntö ja pysyminen muutamia päiviä syrjässä mielenosoitus niitä maan vaikutusvaltaisissakin piireissä ^{ilmenneitä} tendenssejä vastaan, jotka puoltavat tähänastisen suuntautumisen muuttamista. Saman aikainen liittosuhde Puolaan ja Ranskaan on epäilemättä pakottava Rumanian tarkistamaan poliittisen orientoimisensa ennen kaikkea Bessarabian kysymyksen vuoksi, joka on vielä de jure ratkaisematta, koska Neuvostoliitto ei ole tunnustanut, kuten tunnettua, Rumanian rajaansa. Kysymys voi milloin tahansa tulla aktueelliksi - ellei aikaisemmin niin Venäjän ja Jaapanin kesken syntyvän aseellisen selkkauksen yhteydessä, jonka syttymistä tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä pidetään vain ajan kysymyksenä. Bessarabiahan oli myös syynä siihen, että Rumaniaa ei kehoitettu liittymään itäpaktiin. Venäjän kanssa liittoutunut Ranska ei tietenkään enää voi olla Rumanian ulkopoliittikan tärkeimpänä perustana eikä sen johdosta myöskään pikku entente. Rumania tarvitsee tukea Venäjää vastaan ja sitä voi sille antaa lähinnä Puola. Kun taas Puolan ja Tš:n välit ovat muodostuneet sellaisiksi kuin ne nykyään ovat, ovat Rumanian ja Tš:n käsityskannat Puolaan nähden vastakkaiset.

Titulescun jääminen Tatarescon hallitukseen ja sen vakuutukset ranskalais-pikku-entetelaisesta suuntautumisesta eivät tietenkään muuta asiaa. Kuten lähetystön aikaisemmissa tiedoituksissa on koetettu osoittaa, on ministeri Benešin alulle panema taloudellinen pikku entente jäänyt vaille käytännöllistä merkitystä. Senkin vuoksi on Rumaniakin taloudellisesti yhtä riippuvainen Saksasta kuin Jugoslaviakin.

Pikku ententen valtioiden välisistä vastakohtaisuuksista huolimatta on sentään olemassa yksi tekijä, joka pitää liittorakenteen koossa ja johon nähden ne ovat solidaarisia: suhde Unkariin.

Saksan ja Italian väliin jääntymisen katsotaan täällä pakostakin johtaneen Italian ja Ranskan lähetykseen, josta taas toivotaan olevan seurauksena Tš:n ja Italian suhteiden paraneminen ja Italian vieraantuminen Unkarista ja sen rauhansopimusten tarkistusvaatimuksista. Tätä pidetään mielellään jo melkein tapahtuneena tosiasiana ja siinä mielessä siitä kirjoitetaan. Unkarin lähettiläs, jonka kanssa asiasta myös keskustelin, arveli, että Mussoliinin Milanossa pitämänsä puheen johdosta Unkarin pääministerille lähettämä sähkö, jossa hän ilmoitti ajatelleensa Unkaria puhuessaan rauhasta ja oikeudesta, täydellisesti kumoo tšekkiläisten käsityskannan. Jää nähtäväksi missä määrin ministeri Benešin on onnistuu ensi kuussa Roomaan matkustaessaan neuvotteluissa Mussoliinin kanssa pelastaa pikku ententen sen uhatusta asemasta ja sovittaa tämän ja Italian välillä olevat erimielisyydet.

Tš:n ja Unkarin välit ovat tosin aina olleet huo-

not, mutta tuskin ne ovat milloinkaan olleet niin kärjistyneet kuin nykyään. Sitä osoittaa jo se kiihko, jolla tšekäläinen lehdistö koettaa tehdä Unkarin vastuunalaiseksi kuningas Aleksanterin murhaan ja syytökset, joilla Unkaria tahdotaan leimata Euroopan rahhanhäiritsijäksi. Eräät lehdet ovat sitä mieltä, että jos murhaan osallistuneiden henkilöiden kuulusteluista paljastuu määrättyjä tosiasioita, on kansainvälinen tutkimus pantava toimeen ja loppuun saakka suoritettava. Ennen kaikkea olisi Jugoslavian, mutta saman aikaisesti myös pikku ententen vedottava asiasta Kansainliittoon. Huomautetaan yleisesti, että Marseillen tapahtuma ei saa muodostua uudeksi Sarajevoksi ja vaaditaan rankaisutoimenpiteisiin ryhtymistä Unkaria vastaan. Uuden aiheen Unkaria vastaan suunnattuihin hyökkäyksiin on tšekäläinen lehdistö saanut Unkarin pääministerin Varsovan matkasta.

W. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Prahassa oluvan lähetystön raportti n:o 20.

v. a. Asainhoitaja Yöntala.

29/10. 1954.

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

P r a h a s s a 29 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Poliittinen tilanne Keski-
Euroopassa, II, Gömbösin käynti
Varsovassa.

KOASIAINEN
17 / 327 Sal. D. 34.
2/11.37
5 C98

Ennen Unkarin pääministerin kenraali Gömbösin käyntiä Varsovassa mainitsi ministeri Beneš sivumennen allekirjoittaneelle muista asioista keskusteltaessa, ettei tällä vierailulla tule olemaan mitään poliittista merkitystä enempää Unkarille kuin Puolallekaan. Tässä mielessä tätä vierailua on sitten myös Tš:n lehdistössä sen merkitystä bagatellisoiden selostettu. Yleisenä mottona näyttää olleen: poliittisesti ei ole mitään tapahtunut eikä käynti tule saamaan minäkäänlaista vastakaikua kansainvälisessä politiikassa; teoreettisesti on alleviivattu niitä seikkoja, jotka puhuvat Unkarin ja Puolan välisen läheisemmän vuorovaikutuksen puolesta, mutta käytännössä suhtautuvat puolalaiset käyntiin kylmästi ja välinpitämättömästi. Matkan tarkoituksena katsotaan olevan hakea Varsovasta tukea Trianonin sopimuksen tarkistusvaatimuksille pikku ententea vastaan ja heikentää Tš:aa ainakin diplomaattisella alalla. Puolan hallitus on tällä uudella Ranskaa ja Tš:aa vastaan tähdätyllä eleellä - niin sanotaan - jälleen tahtonut näyttää, että sillä on vapaus valita mikä suuntautuminen tehneensä kestäväksi välittämättä. Samalla uhataan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sillä, että tällä politiikalla tulee olemaan seurauksia, joita Puola ensimmäisenä on katuva.

Tšekäläisen ulkoministeriön äänuskannattajak PRAGER PRESSE totesi, että Gömbösiä vastassa Varsovan asemalla ei ollut ainoastaan protokollapäällikkö, kuten Bartoun sinne saapuessa viime talvena, vaan pää- ja ulkoministerit ja muita arvohenkilöitä, mutta että Varsovan väestö sen sijaan oli jääkylmä. Mitä varsinaissin keskusteluihin telee, lehti huomautti ivallisesti, että niiden pohjana oli Puolan ja Unkarin hallitusten eriävä kanta molempien maiden ystävyys-syhteiden muodosta sellaisina kuin ne oli esitetty virallises-
sessa "Gazeta Polskassa". Gömbös oli näet ennen Varsovaan tuloaan kirjoittanut lehteen artikkelin, jonka loppupontena oli: "Puolan ja Unkarin ystävyysuhteet eivät voi tehdä suuria palveluksia ainoastaan molemmille kansoille, vaan myös Keski-Euroopan uudelle konstellatiolle! Samassa virallisessa lehdessä oli Puolan hallituksen kannaksi ilmoitettu, että Puola, joka monista vaikeuksista huolimatta ei ole koskaan esiintynyt Unkaria vastaan, "periaatteellisista syistä ei voi sekaantua Keski-Euroopan asioihin". Tästä lehti teki sen johtopäätöksen, että Varsovan manööveri kokonaan epäonnistui ja että Puola oli voinut käyttää pääministeri Gömbösin käyntiä enemmän omia poliittisia päämääriään varten kuin Unkari. "Puolan pidättyväisyys ei johtunut sen suurvaltapykkimyksestä suojella taloudellisia etujaan, vaan Euroopan lisääntyvistä ponnistuksista uuden turvallisuusjärjestelmän luomiseksi ja pelosta, että Varsova voitaisiin jättää

tämän järjestelmän ulkopuolelle". Lehti tietää lisäksi, että Puolassa on hiljattain julkisesti esiintuotu huolestumista uuden viidenvallanpaktin johdosta. (Kirjoituksesta ei ilmene, tarkoitetaanko nelipaktin lisäjäsenellä Venäjää vaiko pikku ententeä.)

Puolan ja Unkarin vanhoille yhteisille perinteille pidettyjen puheiden johdosta on täällä ivallisesti kysytty, miksi on kestänyt kokonaista 15 vuotta sodan jälkeen ennen kuin nämä ystävykset ovat jälleen löytäneet toisensa.

Toiselta puolen ei sekään käsityskanta ole täällä vieras, arvovaltaisissakin piireissä, että Puolan suuntautumisen muutos olisi enemmän näennäinen kuin todellinen ja että Gömbösin vierailusta lähtien Puola mahdollisesti hylkää tähän astisen eksklusiivisen kantansa ja palaa entisten ystäviensä luo, joihin sitä yhdistäviä siteitä se ei ole kokonaan katkaissut.

Tä:n ulkopolitiikan lähimpänä päämääränä on oleva, hyvin ymmärrettävistä syistä, omasta puolestaan tehdä voitavansa myötävaikuttaakseen Puolan nykyisen suuntautumisen muuttamiseksi.

W. J. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C.28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

v. a. Asiamiehitys Yönteli

1/11. 1937

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 810.

P r a h a S S A 1 P . N Ä m a r r a s K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: N

P . N Ä K U U T A 19 P . T T Y n : o

VIITTAUS: D . U . M . 19

18 / 327 Sal. D. 34.

5/11.34

5 C28

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Reportti no 21.

Lähetystö kunnioittaa ministeriölle ohellisena
lähettää raporttinsa no 21 aiheesta

Tšekkoslovakia ja Neuvostoliitto.

V.a.Asiainhoitaja

Alfönteli

P r a h a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Praha ssa 1 p:nä marras kuuta 19 34

18 127 Sal. S. 37.

Asia: Tšekkoslovakia ja neuvosto-
liitto.

7/11.37.

5 C28

Prahassa on viime aikoina keskusteltu Neuvostoliiton Tšekkoslovakian hallitukselta pyytämästä viiden vuoden lainasta. Nämä keskustelut, joihin Tšekkoslovakian taholta ovat ottaneet osaa m.m. ministeri Beneš, valtakunnan pankin johtaja Engliš, rahaministeri Trapl ja teollisuuspankin johtaja Preiss, ovat nyt johtaneet periaatteelliseen sopimukseen 450 milj. kruunun suuruisen, valtion takaaman ja vientiluoton puitteissa olevan luoton myöntämisestä Neuvostoliitolle kolmen vuoden ajaksi. Lainan järjestävät eräät tšekäläiset pankkilaitokset ja Venäjän kaupasta kiinnostuneet vientiliikkeet. Jotta Tšekkoslovakian valuuttatilanne ei tämän johdosta pääsisi huononemaan, neuvotellaan samalla raaka-aineiden tuonnista Venäjältä.

Varsinaisissa kauppasopimusneuvotteluissa, jotka nykyään ovat parhaillaan vireillä, koetetaan saada molempien maiden ulkomaankaupan laajuus vahvistetuksi useammaksi vuodeksi - puhutaan kolmesta - jotta kauppavaihtoa voitaisiin kiinteämmän suunnitelman mukaan kehittää. Rauta- ja koneeteollisuus on jo pitemmän aikaa neuvotellut Venäjälle toimitettavista suuremmista hankinnoista. Odotetaan uusien neuvostovenäläisten

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

edustajien piakkoin saapuvan Prahaan hankintasopimuksista lo-
pullisesti päättämään.

"České Slovo" (Benešin äänenkannattaja) julkaisi 30/11
Moskovasta lähetetyn artikkelin, jossa artikkelin laatija arve-
lee, että Tš:n ulkopoliittikan saavuttamat tulokset ovat luo-
neet Venäjälle tarpeelliset edellytykset kaupallisten suhteiden
lisäämiseksi Tš:n kanssa ja että tšekkiläiset tavarat jo nyt
ovat suosituimpia kuin muut ulkolaiset tavarat sikäli kuin ne
niitä hintansa ja laatunsa puolesta vastaavat. Lehti kehoit-
taa Tš:n teollisuuslaitoksia perustamaan Venäjälle tiedonanto-
toimiston, koska kuluttajia on etsittävä samalla tavoin kuin
Tš:n monet kilpailijat Venäjällä tekevät.

Kun ottaa huomioon, että tšekäläiset oikeistopiirit
ja muut ministeri Benešin poliittiset vastustajat hänen ^{Venäjän} po-
liittikkaansa arvostellessaan ovat väittäneet, ettei Venäjän
markkinoihin kiinnitetyt suuret toiveet, joilla de jure tun-
nustamistaakin perusteltiin, ole täyttyneet, tuntuu siltä kuin
edellä selostettu artikkeli olisi jossain määrin tietyissä tar-
koituksessa inspiroitu.

Lähetystön raportissa no 16 esitettiin tšekäläisen
Japanin lähettilään arvelu, että Tš. tulee koettamaan yhä
enemmän lähehtyä Venäjää toivoen siitä apua itselleen ~~ain~~
~~myös~~ ja että bolshevikit puolestaan käyttävät tätä hyväkseen
tehdäkseen Prahaista ulkomaalla olevan propagandatoimintansa
keskuksen. Ainakin edelliselle arvelulle antavat tukea tšekki-
läisten pyrkimykset kanssakäymiseen venäläisten tiedemiehen,
urheilijoiden y.m. kanssa, joihin täältäkin osoitetuissa mal-
japuheissa ei ole unohdettu vedota molempia maita yhdistäviin

slaavilaisiin heimotunteisiin. Tästä huolimatta ei Tšekkoslova-kiakaan näy säästyvän niiltä selkkauksilta, mitä muilla Neuvostoliiton tunnustaneilla valtioilla on ja on ollut Moskovan kanssa. Siihen viittaavat jo ne välikohtaukset, jotka ovat sattuneet eräiden venäläisten tähänastisten vierailujen aikana.

Niinpä saapui tänne viime kesänä venäläisiä sotilas-lentäjiä, joille oli järjestetty juhlallinen vastaanotto soit- tokuntineen. Kun hallituksen edustaja ei kyllin nopeasti löy- tänyt taskustaan puhettaan, astui rakkaita vieraita odottavas- ta suuresta väkijoukosta muuan tšekäläinen kommunisti esiin ja saattoi pitää oman kiihkeän aito moskovalaisen tervetuliassi- puheensa ennenkuin poliisi ehti tulla väliin.

Aivan äskettäin täytyi Tš:n hallituksen karkoittaa tänne kutsutut neuvostovenäläiset urheilijat. Virallisesti on tapahtumasta annettu seuraava tiedonanto: "Neuvostovenäläiset urheilijat, kaksi naista ja kahdeksan miestä, joiden piti pa- lata Venäjälle 28 p:nä elokuuta Košicen kautta, antoivat kom- munistisen kansanedustajan Vallon houkutella itsensä K:n kau- pungin läpi tapahtuneen kielletyn kulkueen järjestämiseen. Kulkue marssi kaupungin läpi laulaen vallankumouksellisia lau- luja ja internationalea. Koska rauhaa ja järjestystä oli häi- ritty, kuljetettiin 20 henkeä käsittävä joukko ja edustaja Vallo poliisikamariin. Viimeksi mainittu päästettiin vapaaksi, kun hänen henkilöllisyytensä oli todettu, muut pidätettiin. Venäläiset urheilijat luovutetaan tänään poliisioikeudelle ran- gaistavaksi ja Tš:n tasavallasta karkoitettavaksi. Tämän väli- kohta_uksen yhteydessä sattui K:ssa 29/10 uusia kommunistisia

mielenuosoituksia - - - .

Tällöin pidätettiin joukko osanottajia. Yhteensä 28 henkilöä joutui poliisin kanssa tekemisiin".

Tapantuman johdosta pääministerin äänenkannattaja huomautti päättävästi, että venäläisten lentäjien kohteliaisuusikänti jo oli varoittava ja viitattuaan Moskovan edustajille mahdollisesti annettuihin ohjeisiin toivoi, että Košicen mielenosoituksen seuraukset muodostuisivat Neuvostohallitukselle harmillisemmiksi kuin Tš:lle. "Lidové Noviny" mukaan Neuvostovenäjän kansalaisille ei tulla vaatimaan rangaistusta. Korkeintaan poliisi tulee heitä kurittamaan, minkä jälkeen heidät karkoitetaan.

Neuvostolähetystön väliintulosta huolimatta urheilijat joutuivat kärsimään kolmen päivän arestirangaistuksen ennenkuin heidät maasta karkoitettiin.

Ujuntila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 22.

v. a. Asiamiehitys Yöntili

7/11. 1937.

Prahassa 7 päivänä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

P r a h a

No. 842.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

19 228 Sal. D. 34.

12/11.34

5 C22

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
ohellisen raporttinsa No. 22 aiheesta

Tšekkoslovakian tulo- ja menoarvio 1935.

V.a. Asiainhoitaja

M. Anttila

P r a h a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Praha ssa 7 p:nä marras kuuta 19.34

Asia: Tšekkoslovakian tulo-^{ja}menoarvio 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
19 128 Sal. D. 34.
12/11. 34.
5 C 28

Tš:n hallitus sai talousarvioesityksensä valmiiksi lokakuun lopussa ja se voitiin siten jättää valtiopäiville 2 viikkoa aikaisemmin kuin viime vuonna. Muodollisesti tämä budjetti on rakennettu samalla tavoin kuin edellinenkin, nimittäin niin, että yleisestä eli hallintobudjetista ovat erillään valtion liikelaitokset, siirto- ja valtionvelkamenot. Hallintobudjetissa olevien eri pääryhmien menot ja tulot (milj. kruunuin) jakaantuvat seuraavasti:

	M e n o t		T u l o t	
	1935	1934	1935	1934
Tasav.presidentti	13,9	14,1	2,6	2,5
Eduskunta	36,3	37,3	0,2	0,2
Pääminist.kanslia	37,1	38,1	13,5	13,5
Ulkoasiainministeriö	133,0	122,3	6,1	6,1
Puolustus- "	1.280,0	1.226,9	7,8	9,2
Sisäasiain- "	645,2	657,1	3,8	6,1
Oikeus- "jaK.O.	277,1	285,8	11,3	12,2
Unifikatio- "	1,7	1,8	-	-
Hallinto- ja vaalioik.	6,1	6,1	0,06	0,06
Opetusministeriö	922,0	925,4	77,6	32,0

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

	M e n o t		T u l o t	
	1935	1934	1935	1934
Maatalousministeriö	181,0	182,3	8,6	9,5
Maavirasto	15,7	16,4	15,7	16,4
Kauppaministeriö	32,9	29,2	11,3	13,9
Yl. töiden "	437,3	439,5	95,9	126,6
Posti- ja lenn. "	11,2	11,5	11,2	11,5
Rautatie "	20,2	20,7	20,2	20,7
Sosiali- "	802,1	742,5	14,3	14,3
Terv.hoid. "	143,3	140,5	35,1	35,1
Eläkkeet	895,0	889,9	163,1	140,5
Raha-asiainministeriö	2.084,0	1.995,9	7.486,9	6.997,9
Revisiolaitos	6,1	6,1	-	-
	<u>7.983,3</u>	<u>7.630,7</u>	<u>7.985,3</u>	<u>7.631,8</u>

Kuten edellisestä ilmenee on talousarvio saatu tasapainoon ja lisäksi tulot arvioitu 2 milj. menoja suuremmiksi. Näihin arvioimisiin on kuitenkin suhtauduttava varovaisesti, koska aikaisemmatkaan laskelmat eivät ole pitäneet paikkaansa. Niinpä oli v.1932 talousarviossa tulojen ylijäämä laskettu 4,7 milj., mutta valtion tilinpäätös osoitti 1748,2 milj. kruunun vajausta. Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan muodostui edellytetyä 1,3 milj. ylijäämän asemesta niinkään yli miljaardin vajeaus.

Valtion liikeyritysten budjetissa menot on arvioitu 7,1 (v.1934 7,3) ja tulot 8,1 (9,1) miljaardiksi. Rautateiden tappio on laskettu 665 milj. ja sen peittämiseksi ehdotetaan käytettäväksi 265 milj. niiden omista liikevaroista ja 400 milj. otettavaksi valtionrahastosta. Liikeyritysten tuloista siirretään 1,06 (1,2) miljaardia valtion rahastoon.

Valtionvelkamenoihin lasketaan tarvittavan 1,975 (1,697) milj. Kõ. Valtion velka jakaantuu seuraavasti:

	M e n o t		T u l o t	
	1935	1934	1935	1934
Maatalousministeriö	181,0	182,3	8,6	9,5
Maavirasto	15,7	16,4	15,7	16,4
Kauppaministeriö	32,9	29,2	11,3	13,9
Yl. töiden "	437,3	439,5	95,9	126,6
Posti- ja lenn."	11,2	11,5	11,2	11,5
Rautatie "	20,2	20,7	20,2	20,7
Sosiali- "	802,1	742,5	14,3	14,3
Terv.hoid. "	143,3	140,5	35,1	35,1
Eläkkeet	895,0	889,9	163,1	140,5
Raha-asiaiministeriö	2.084,0	1.995,9	7.486,9	6.997,9
Revisiolaitos	6,1	6,1	-	-
	<u>7.983,3</u>	<u>7.630,7</u>	<u>7.985,3</u>	<u>7.631,8</u>

Kuten edellisestä ilmenee on talousarvio saatu tasapainoon ja lisäksi tulot arvioitu 2 milj. menoja suuremmiksi. Näihin arvioimisiin on kuitenkin suhtauduttava varovaisesti, koska aikaisemmatkaan laskelmat eivät ole pitäneet paikkaansa. Niinpä oli v.1932 talousarviossa tulojen ylijäämä laskettu 4,7 milj., mutta valtion tilinpäätös osoitti 1748,2 milj. kruunun vajeusta. Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan muodostui edellytetyä 1,3 milj. ylijäämän asemesta niinkään yli miljaardin vajeus.

Valtion liikeyritysten budjetissa menot on arvioitu 7,1 (v.1934 7,3) ja tulot 8,1 (9,1) miljaardiksi. Rautateiden tappio on laskettu 665 milj. ja sen peittämiseksi ehdotetaan käytettäväksi 265 milj. niiden omista liikevaroista ja 400 milj. otettavaksi valtionrahastosta. Liikeyritysten tuloista siirretään 1,06 (1,2) miljaardia valtion rahastoon.

Valtionvelkamenoihin lasketaan tarvittavan 1,975 (1,697) milj. Kõ. Valtion velka jakaantuu seuraavasti:

Kotimainen velka	Kč	29.032,6	(v.v. 28.684)	) milj.
Ulkomainen	"	"	8.234,9	(" 7.452) "
Valtion seteli	"	"	2.100	(" 2.600) "
Yhteensä	Kč	39.367	(38.737)	) milj.

Itsehallintoyhdyskuntien osuus valtion menoista ja maksuista on laskettu 2732 (2749) milj. Kč. Avusukseksi yksityiskoulujen opettajien palkkoihin on varattu entinen määrä 925 milj., joka otetaan liikevaihto- ja ylellisyysveron tuotosta. Työttömyysavustukseen tarvitaan 650 (700) milj., johon tarkoitukseen otetaan 100 (300) tuloveron ja 550 (400) milj. liikevaihtoveron tuotosta. Budjettiesitykseen liittyvän finanssilain mukaan on tarkoitus keskeyttää kotimaisten vakautettujen lainojen takaisinsuoritus ja kuoletus v.1935 loppuun saakka. Samalla on varattu 150 milj.p.o. lainan obligatioiden ostamiseen alle nimellisarvon. Poikkeusasemassa on etuoikeutta nauttiva työlaina, joka v.1935 tulee ensimmäisen kerran arvottavaksi.

Puolustusministeriön budjetti on, kuten odottaa saattoi suurempi kuin v.1934 päättyen 1.280 milj. Lisäys edellisestä vuodesta on 53 milj. eli noin 4 %. Tämän lisäksi puolust^llaitos saa käyttää 315 milj. vuosittain n.s. varustusrahastosta ja hallitukselle on annettu valtuus hankkia lainan muodossa muutamia satoja milj. erään ylimääräisen men^lerän peittämiseksi. Lisäyksestä lasketaan noin 25 milj. henkilö- ja 30 milj. tarve-
menoihin. Tarverahojen jaosta huomaa, että armeijan puolustusvoimaa pyritään lisäämään parantamalla jatkuvasti sen teknillisiä apuneuvoja. Viimeisten 5 budjettivuoden eri teknillisten aselajien menot jakautuivat seuraavasti:

	1931	1932	1933	1934	1935
Lentovoimat	90,1	85,6	81,9	58,2	58,2
Insinöörijoukot	6,7	6,5	5,0	4,4	6,3

	1931	1932	1933	1934	1935
Lennätin ja puhelin	8,1	9,2	7,4	6,9	10,9
Autojoukot	29,5	30,3	26,1	25,1	35,3
Tykistön erik.varust.	1,6	1,7	2,0	1,8	2,2
Yht. %:ssa puolust.budj.	10 %	10% ^{y/}	10%	8%	8,5%

Käsiaseiden, konekivärien ja tkkien hankkimista varten ehdotetaan 2,7 ja reserviharjoituksia varten 17,3 milj, enemmän kuin v.1934.

Ulkoasiainministeriön budjetti päättyy 133 milj. oltuaan v.1934 122 milj. Lisäys johtuu osaksi kruunun arvon alentumisesta. Lähetystöjen lukumäärä on 35 ja ensi vuodeksi ehdotetaan yksi uusi nim. Caracas'iin Venezuelaan sekä yksi/uusi konsulinvirasto Singapore'en ja kunniakonsulinvirasto Kantoniin. Propagandamenoja ehdotetaan korotettavaksi 25,4 milj. kruunuun (v.1934 23,9). Venäläisille pakolaisille myönnetyt avustukset ehdotetaan korotettaviksi 3 milj.kruunuun (2,95)

Opetus-eli kouluministeriön menoja on vähennetty vain 1 milj. K€. Vähennys kuluvan vuoden budjetissa oli sitävastoin 55 milj, eli enemmän kuin millä puolustusbudjettia nyt lisättiin. Pääryhmien mukaan nämä menot jakaantuvat seuraavasti:

	1935	1934
Koululaitos	750,3 milj.	748,2 ± 2,1
Kultus	93,7 "	97,8 - 4,1
Taide	21,4 "	20,8 ± 0,4

Koululaitoksen menoissa ovat ensi sijalla kansakoulut 299,6 (286,2); keskikoulut maksavat 196,9 (198), ammattikoulut 113,9(122,3) ja korkeakoulut 139,9 (141,7) milj. K€. Saksalaisten ja unkarilaisten vähemmistöjen koulut, joita on 2286 , ovat vähentyneet 42:lla viime vuodesta. Kansakouluopetusta on lisätty Slovakiassa ja Karpato-Venäjällä 15 milj. K€. Keskikoulujen, joita on Tš:ssa yksi kutakin 49.470 asukasta kohden, määrärahaa supistettiin 1,1 milj. ja veron

Korkeakoulumenoista mainittakoon myöskin eräitä yksityiskohtia ja vertauksen vuoksi miten 3,1 miljoonaa eli 23,3% käsittävän saksalaisen väestön korkeampia sivistystarpeita tyydytetään.

<u>Tšekkiläiset korkeakoulut</u>	palkkaukset	tarverahat	yhteensä	
			1935	1934
Prahan yliopisto	18,3	11,6	29,9	30,2
Brnon "	9,3	5,4	14,7	15,2
Bratislavan "	6,4	3,2	9,6	9,9
Prahan tekn.k.koulu	16,1	5,6	21,7	22,4
Brnon " "	6,8	1,9	8,7	8,6
Yhteensä	56,9	27,7	84,6	86,3

Saksalaiset korkeakoulut

Prahan yliopisto	10,7	9,3	20,0	20,0
" tekn.k.koulu	6,8	2,3	9,1	9,3
Brnon " "	5,7	1,0	6,7	6,7
Yhteensä	23,2	12,6	35,8	36,0

Saksalaisten korkeakoulujen asema on kaikkea muuta kuin kehuttava. Esim. Prahan saksalaisen yliopiston lääketiet. tiedekunnan professorien täytyy itse kustantaa tieteelliset aikakauskirjat py-
m syäkseen alansa tasalla. Prahan teknillisessä k.koulussa taas on 58 professuurista vain 43 täytetty. Saksalaisten taholta väi-
tetään, että tärkeitä oppituoletta pidetään vuosikausia avoinna ja että, kun apulaisen virkojakaan ei täytetä, on professorien turvauduttava tilapäisiin apuvoimiin, joiden kuukausipalkkaus ei nouse edes 300 Smk:an.

Verotuloista antaa yleiskuvan allaoleva yhteenvedo:

	1935	1934	1933	
	(milj. Kš.)			
Tulovero	975,15	770,0	835,12	milj. Kš.
Sotilasvero	10,0	35,0	-	
Yl.elinkeinovero	80,6	70,0	68,9	
Erik. "	85,0	78,0	85,1	
Maavero	65,7	66,9	68,2	
Elinkorkovero	118,0	100,0	119,8	
Osinkovero	20,25	13,0	17,6	
Palkkavero	7,0	6,0	7,6	
Korot, toim.maks.	210,0	120,0	213,0	
Välittömät verot	1571,0	1258,9	1422,0	

	1935	1934	1933	
Liikevaihto- ja ylellisyys vero	617,4	610,4	577,8	milj.Kä.
Tullit	722,0	625,0	617,9	
Kulutusverot:				
Sprilivero	360,0	360,0	365,6	
Sokerivero	600,85	600,61	596,6	
Juomavero	265,2	279,2	226,4	
Lihavero	120,0	117,3	117,1	
Hiilivero	170,0	180,0	146,6	
Kulutusverot yht.	1.731,0	1.743,4	1.647,5	
Leimavero	220,0	220,0	1.109,7	
Oik.k. maksut	980,0	900,0		
Rautateiden liikennevero	157,0	167,5	153,7	
Yhteensä	1.616,6	1.563,6	1.493,6	
Kaikki verotulot yhteensä	6.308,8	5.801,3	5.759,7	

Kuten edellä olevien verotukojenkin huomattavasta lisäyksestäkin ilmenee on tämä budjetti laadittu taloudellisten olojen parantumisen merkeissä, vaikka tälläkään kertaa varovaisuuden vuoksi esim. virkamiesten palkkoja ei ole katsottu voitavan korottaa sille tasolle, millä ne olivat v. 1932. ¹⁾

M. J. Penttilä.

1) Budjettivaliokunnassa talousarvion alustaja huomautti, että aikaisempien talousarvioiden vajaukset vuodesta 1930 lähtien ovat nousseet 5111 milj. kruunuun ja että niiden peittäminen lainoilla on aiheuttanut valtiotaloudelle 1/4 miljaardin kororasituksen. Valtion yrityksiä arvosteltaessa kiinnitettiin huomiota niiden kannattamattomuuteen. Niihin sijoitetun pääoman 23,5 miljaardia pitäisi 2 % mukaan tuottaa voittoa 475 milj., mutta todellisuudessa on näiden yritysten tappio 530 milj.

Prahassa 16 päivänä marraskuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

P r a h a

No. 858.

ULKOASIANMINISTERIÖ		
20/328 Sak.D. 34.		
21/11.34	No	LML
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
D	C 28	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen ministeriölle lähettää
tämän ohella raporttinsa No. 23 aiheesta
Kommunistien uusi taktikka.

V.a. Asainhoitaja

W. J. Penttilä

P r a h a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
RAPORTTI n:o 23.

Salainen.

Praha ssa 16 p:nä marras kuuta 19 34.

Asia: Kommunistien uusi taktikka.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20 / 3285 alk. 1934		
2/11.34	10	111
TYÖMA	OSASTO	...
5	C28	

Tšekkoslovakiassa, jossa kansallisiin vähemistöihin kuuluvia puolueita - unkarilaisia ja saksalaisia - on lakkautettu, kommunistinen puolue on saanut melko vapaasti toimia. Viime aikoina on kuitenkin eräitä tämänkin puolueen johtajia pidätetty tai vangittu. Kommunisteja on edustajakamarissa nykyään 30 eli 10 % ja senaatissa suhteellisesti yhtä paljon.

Täköläisten sanomalehtien mukaan on kommunistien johto sen jälkeen kuin Tšekkoslovakia tunnusti Neuvostoliiton de jure omaksunut uuden taktiikan. Tärkeimpänä tunnuslauseena on nykyään "Työväenluokan demokraattisten oikeuksien suojeleminen". Tässä mielessä puolue aikoo kääntyä ei ainoastaan tšekkiläisten ja saksalaisten sosialistien, vaan myös tšekin kansallissosialistien ja pienviljelijäin maataloudellisten järjestöjen puoleen yhteisen "Sosialistisen taistelurintaman" muodostamiseksi. Taistelurintaman lähimpänä päämääränä on oleva fascismin vastustaminen ja kaukaisempana päämääränä työväen ja talonpöikain hallitus. Kommunistit eivät silti ole tietenkään luopuneet varsinaisista puolue-tavoitteestaan. Muuttuneella taktikalla tahdotan vain osoittaa, että puoluepäämäärää ei voi saavuttaa, jos demokraattiset oikeudet

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hävitetään samalla tavoin kuin Saksassa ja kommunistinen puolue hajoitetaan.

Ei ole luultavaa, että tšekäläiset pienviljelijät ovat voitettavissa kommunistien houkutuksille. Sosiaaldemokraatit eivät ole kokonaan ^{e/}kilteisellä kannalla. Niinpä tš:n sosiaali-demokraattisen puolueen johtaja H a m p l selitti "Pravo Lidu"ssa marraskuun 13 päivänä julkaisemassaan pääkirjoituksessa, että molempien työväen puolueiden yhtyminen on toivottava ja mahdollinen, tosin sos. dem. puolueen poijalla. Koska kommunistit tois-
taiseksi ovat oman ohjelmansa kannalla, ei ole mahdollista päästä samanlaiseen tilanteeseen kuin Ranskassa. Samalla hän totesi, että yrityksiä on jo tehty molempien puolueiden lähentämiseksi, mikä on ilmennyt kunnallisvaaleissa aikaansaaduissa vaaliliitoissa, etupäässä teollisuuskylissä, missä nämä puolueet ovat olleet suhteellisen heikkoja. Kun ensi vuoden alussa toimeenpannaan maakuntavaalit, seurataan täällä mielenkiinnolla, miten sosiaali-demokraatit tulevat suhtautumaan kommunistien vaaliliittotarjoksiin, joiden takoituksena on estää marxilaisten äänten hukkaaminen.

Ujontila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA:

Prahassa olevan lähetystön raportti n:o 24.

v. a. Asiamiehitys Yhteis-

4/12.1934.

Prahassa 5 päivänä joulukuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 908.

21/328 Sal. D. 34.

10/12.34

5 C28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunnioittaen täten lähettää raport-
tinsa No. 24 aiheesta

Prahan yliopistoselkkaus.

V.a. Asianhoitaja

Alföntilä

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Praha . . . . . ssa 4 p:nä joulukuuta 1934.

Asia: Prahan yliopistoselkkaus.

21 328 Sal. D. 34.

17/12.34

5 C28

Prahassa kolme päivää kestäneet ylioppilasmielenosoitukset ja katumellakat onnistui poliisin lopettaa sen jälkeen kuin saksalainen yliopisto oli tšekkiläiselle korkeakoululle luovuttanut alkujaan yhteisen yliopiston arvomerkit. Selkkaus ei johtunut siitä, että saksalainen yliopisto olisi kieltäytynyt luovuttamasta Kaarlen yliopiston sinettiä, sauvaa ja rehtorin ja dekaanien ketjuja, vaan siitä saksalaisia loikkaavasta tavasta, miten niiden luovuttamista vaadittiin. Saksalaisen yliopiston rehtori oli odottamatta saanut opetusministeriltä kehoituksen luovuttaa tunnusmerkit tš:n yliopiston arkiston hoitajalle, joka marraskuun 26 päivänä tulisi niitä noutamaan. Arvomerkkien jäljennökset, jotka ovat tš:n yliopiston hallussa, luvattiin tarvittaessa lainata saksal. yliopistolle. Opetusministerin toimenpide perustui vuonna 1920 annettuun yliopistolakiin, jossa säädetään, että arvomerkit kuuluvat tš. yliopistolle. Lain säännöstä ei ole kuitenkaan tähän asti pantu täytäntöön. Saksalaisella taholla sitä on aina vastustettu, koska lain on hyväksynyt vallankumouksellinen kansalliskokous, jossa muuten saksalaiset eivät olleet edustettuina, ja ainoastaan vähän ennen ensi-

JAKELUOHJE:

tavallinen ja lisäksi opetus-
ministeriölle.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi . . . . . ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mäisen valitun kansalliskokouksen kokoontumista.

Prahan yliopiston perusti v. 1348 Kaarle IV ja sitä on totuttu pitämään vanhimpana saksalaisena yliopistona. 18. vuosisadalle saakka sen opetuskielenä oli latina, kunnes saksa vähitellen tuli tilalle. V.1882 perustettiin Prahan tšekkiläinen yliopisto. Molemmat yliopistot ovat sitten toimineet samoissa rakennuksissa, Karolinumissa ja Klementinumissa. Muutamia vuosia sitten siirrettiin tš. yliopiston filosofinen ja juridinen tiedekunta uusiin suojiin. Molempien rehtorinkansliat jäivät edelleen Karolinumiin. Siellä on myös historiallinen aula, jota yhteisesti on juhlatilaisuuksissa käytetty.

Edellämainitun yliopistolain mukaan on tš. yliopisto Kaarlen yliopiston ainoa jälkeläinen ja saksalainen yliopisto juridisesti vain sen osasto. Molemmat yliopistot ovat viime vuosina toimineet keskinäisessä sovussa, kunnes viime keväänä kansallisdemokraattien siirryttyä oppositioon - tš. yliopiston rehtori, professori Domin, jota saksalaiset pitävät kiihkeänä kansallismielisenä, ryhtyi arvostelemaan tš. hallituksia siitä, että ne ovat olleet liian leväperäisiä kansallisissa asioissa, mikä hänen mielestään selvimmin ilmeni yliopistokysymyksessä. Hän vaati yliopistolain voimaansaattamista viimeistä kirjainta myöten; saksalaisella ei ollut muka mitään tekemistä vanhassa historiallisessa Karolinumissa j.n.e. Siitä saakka molempien yliopistojen välit ovat olleet kireät eikä tilanne paljonkaan parantunut sillä, että lukuvuodeksi 1934 - 35 valittiin uusi, sovinnollisempi ja maltillisempi rehtori tri Drachovský.

On tuskin luultavaa, että hallitus olisi puuttunut tähän arkaluontoiseen yliopistoasiaan elleivät poliittiset olot olisi viime keväästä melko lailla muuttuneet. Hallituksessahan

on nykyään kaksi saksalaista ministeriä, joista toinen, tri Spina, joka itse on professori - hänen seminaarinsa joutui kiihtyneen väkijoukon hyökkäyksen ja hävityksen alaiseksi ja hänelle itselleen osoitettiin alashuutoja. Mutta ensi vuonna ovat vaalit. Kun oppositiossa olevat kaksi oikeistopuoluetta, kansallisdemokraatit ja Štřibnýn teollisuuspuolue, jotka ovat lyöttäytyneet yhteen, joi ovat aloittaneet vaalitoimintansa natsionalistisissä merkeissä, tahtoi hallitus ilmeisesti riistää heiltä heidän parhaan vaalivaltinsa osoittamalla, että sekin on "kansallinen".

Kun opetusministerin päätös arvomerkkien luovuttamisesta tuli tunnetuksi, levisi saksalaisten ylioppilaitten keskuuteen huhu, että tš. ylioppilaat marssisivat prof. Dominin johdolla Karolinumiin viedäkseen ilman muuta arvomerkit mukanaan. Silloin saksalaiset ylioppilaat julistivat lakon ja miehittävät Karolinumin ja rehtorinkanslian. Saatuaan tästä tiedon tš. ylioppilaat kokoon tuivat Karolinumin edustalle ja yhdessä heihin liittyneen muun yleisön kanssa he alkoivat kivillä ja muilla irtonaisilla esineillä pommittaa ja hävittää yliopistorakennuksen saksalaisia laitoksia. Poliisi ei voinut paljontaan sekaantua asiaan, kun erikieliset ylioppilaat tappelivat ja pieksivät toisiaan.

Muodollisesta erimielisyydestä eli siitä tavasta, miten vanhat arvomerkit oli toiselle yliopistolle luovutettava, oli muodostunut taistelu tšekkiläisen ylivallan symbolista. Tšekkiläisten mielenosoituskulkuet eivät olleet yksinomaan saksalaisia, vaan myös juutalaisia vastaan tähdätyt. Niinpä lyötiin säpäleiksi juutalaisista asiakkaistaan tunnetun taiteilijakahvilan Mánésin ikkunat ja muiden ravintolain ja kahvilain ohimarssiessaan mielenosoittajat kohdistivat myös juutalaisiin häväistyssanoja. Lisäksi oli kulkueella fascistinenkin leima. Kulkueen johdossa oli tšekkiläisen teollisuusliiton pääsihteeri kansanedustaja Hodáč,

joka kannattajineen tahtoi osoittaa mieltä hallituksen sosiaali-politiikkaa vastaan. Asian tullessa esille eduskunnassa hallituspuolueen edustajat järjestivät myrskyisän melukohtauksen Hodáčin yrittäessä puolustautua häneen kohdistuneita syytöksiä vastaan.

Kiihtymys saksankielisiä vastaan Tšekkoslovakiassa joutuu paitsi Saksan nykyisistä oloista etenkin siitä, että täällä olevat saksalaiset ovat viime aikoina pyrkineet poliittisesti yhtymään. Muuan voimistelunjohtaja Henlein on onnistunut kokoamaan yhteen eri puolueisiin lukeutuneita tšekäläisiä saksalaisia. Varsinkin viisi vuotta sitten hajoitettujen kahden saksalaisen puolueen jäsenet näyttävät liittyneen hänen kannattajiin. Eräässäkin Henleinin järjestämässä puhetilaisuudessa oli saapuvilla n.30.000 henkeä. Tšekkiläisten taholta suhtaudutaan Henleiniin epäluuloisesti, vaikkakaan hänen puheissaan ei ole ylittänyt laillisuuden rajoja. Saksankielisten yhtyminen yhdeksi puolueeksi saataisi epäilemättä huomattavasti lisätä heidän vaikutusvaltaansa. Teoreettisesti katsoen voisi 3,5 milj. nouseva saksalainen väestö saada vaaleissa n. milj. ääntä. Jos he - sos. dem. mukaan luettuna - äänestävät samaa puoluetta, muodostaisivat ne eduskunnan suurimman puolueen, mitä tšekkiläiset eivät suinkaan voi pitää suotavana. Siksi on luultavaa, ettei Henlein saa vapaasti jatkaa toimintaansa ja että häneen tullaan soveltamaan poikkeuslakeja. Eduskunnalle on nim. jätetty esitys laiksi puolueiden rekisteröimisvelvollisuudesta, jonka nojalla epämieluisia puolueita voi jättää rekisteröimättä. Toinen lakiesitys koskee valtuuslain pidentämistä, jonka nojalla valtiollinen puolue voidaan määrättyissä tapauksissa kokonaan lakauttaa.

Prahan yliopistoselkkaus, jonka jälkimainingit ovat ilmenneet myös Tšekkoslovakiassa vastaisina mielenosoituksina Saksan ja Itävallan yliopistokaupungeissa, on ollut omiaan yhä enemmän

kärjistämään valtakunnan enemmistö-ⁱ ja vähemmistökansallisuuksien
vällejä sekä tarpeettomasti kiihoittamaan puolueinto-himoja talous-
pulan ahdistamassa maassa. Saksal. ylioppilaiden lakko ja yritys
tehdä vastarintaa enemmistölle laillisen päätöksen voimaansaatta-
misessa oli etukäteen tuomittu epäonnistumaan. Toiselta puolen
on kyseenalaista, oliko hallituksen shakkiveto tš. oppositiopuolu-
eita vastaan onnistunut ja ajan kohta siihen ryhtymiseen oikea.

W. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 28

ASIA: _____

Praksen ohjeen lähetystön raportti n:o 25.

v. a. Asiamiehitys Yhteis-

18/12 1994

Prahassa 18 päivänä joulukuuta 1934.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 954.

22 / 328 Sal. D. 37	
22/328	3
5	C 28

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetystö kunoittaen ministeriölle tämän ohella
lähettää raporttinsa no. 25 aiheesta
Keski-Euroopan politiikasta. Itäpakti.

V.a. Asainhoitaja

Aljontila

P r a h a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Praha . . . . . ssa 18 p:nä joulukuuta 1934.

28 / 328 Sal. D. 24

Asia: Keski-Euroopan politiikasta.

22/12.34

Itäpakti.

5 C28

Kansainliiton neuvoston ratkaisua Jugoslavian ja Unkarin välisessä selkkauksessa on Tšekkoslovakiassa tervehditty mitä suurimmalla tyydytyksellä. Lehdistö pitää sitä pikku ententen voittona " taistelussa rikosta ja revisionismia vastaan" ja riemuitsee siitä, että kiitos niiden suhteiden, jotka vallitsevat pikku ententen, Ranskan, Neuvostovenäjän ja Balkanin liiton välillä, on tuohon tulokseen päästy. Mitä Tš:n ulkopoliitiikan johtoon tulee, on ministeri Benešille hänen Genève'istä palattuaan ositettu aivan erikoisia suosionosoituksia kuten taistelutantereelta saapuneelle voittajalle. Prahassa asemalle tullessaan hän vakuutti eräälle pikku ententen tšekäläiselle diplomaatille, että suuria asioita oli saatu aikaan. Kuultuaan min. Beneš'in selostuksen Tš:n hallitus päätti esiintuoda Jugoslavian, Rumanian ja Ranskan hallituksille vilpittömän tyydytyksen tunteet neuvoston päätöslauselman johdosta, " joka on antanut Jugoslavialle täydellisen hyvityksen ja edistänyt rauhan asiaa sekä avannut tien rauhanomaiselle yhteistoiminnalle".

Kansainliiton katsotaan saavuttaneen kaksi moraalista voittoa. Japanin ja Saksan eron herättämän pettymyksen jälkeen on kansainliiton arvovalta jälleen kasvanut, mihin tietenkin on suuressa määrin vaikuttanut Englannin päätös lähettää turva-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi . . . . . ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joukkoja Saariin ja Baldwinin ilmoitus, että Englanti suojelee rajojaan Reinillä. Sikäli kuin tätä voi pitää Englannin politiikan muuttuneena kantana Euroopaa mantereen suhteen, on se ollut omiaan huomattavasti rauhoittamaan yleistä mielialaa etenkin Tš:ssa, jossa monta viikkoa on eletty sotapsykoosin merkeissä ja sen vaikutuksesta asevelvollisuusaikakin on pidennetty 2- vuotiseksi ja Unkaria vastaan tähdättyjä strategisia rautateitä on ruvettu rakentamaan. Pääministerin äänenkannattaja toteaa, että sodan pelko on nyt saatu häviämään Euroopasta. Armeijan päällikkö, jonka luona olin hiljattain päivällisillä, tuntuu olevan samaa mieltä. Hänen perustelunsa oli, että Saksa ei ole vielä kylliksi varustautunut.

Täköäläisen lehdistön riemuitsemista Unkarin revisio-yrkimysten "tappiosta", jota vastaan pikku ententen démarche myös oli tähdätty, voidaan tuskin pitää oikeutettuna, koska Englannin edustaja Eden nimenomaan oli kehoittanut molempia riitapuolia rajoittumaan käsiteltävään asiaan ja jättämään revision sikseen. Unkarilaiset pitivät tietenkin itselleen voittona, että saivat tilaisuuden kansainliiton forumilla ensimmäisen kerran ottaa esille rajain tarkistusvaatimuksensa, joita sitä paitsi Italia kannattikin, kuten Unkarin lähettiläs minulle huomautti.

Tästä huolimatta on pikku ententella täysi syy olla tyytyväinen Genève'in kokoukseen ja sen yhteydessä käytyihin neuvotteluihin. Saatiinhan siellä aikaan Ranskan ja Venäjän välinen pöytäkirja, jossa molempien maiden hallitukset sitoutuivat olemaan solmimatta poliittisia sopimuksia mikään Molmannen valtion kanssa itäpaktia koskevien neuvottelujen aikana. Tähän pöytäkirjaan Tš. riensi yhtymään jo ennen kuin viikkokaan oli kulunut sen allekirjoittamisesta.

Pikku ententella on syytä olla tyytyväinen siihenkin, että Genève'issä valmistettiin maaperää Ranskan ja Italian lähentymiselle. Apulaisulkoministeri Krofta mainitsi minulle, että Tš. siellä ei ollut halunut liiaksi kärjistää Unkarin ja Jugoslavian selkkausta, jottei siitä syntyisi esteitä Italian ja Ranskan välisen parantamiselle. Tästä syystä ei Tš:n lehdistö, ei edes opposition ole myöskään selkkauksen aikana sanallakaan hyökännyt Italian kimppuun, mikä osoittaa kuinka hyvin disciplinoituja tšekkiläiset ovat, kun kysymyksessä on valtakunnan yhteinen etu. Tš:n intressissähän on, että Italia ja Ranska noudattaisivat yhdenmukaista politiikkaa Unkarin, Itävallan ja etenkin Anschlussin suhteen. Ja min. Benešhän on itsekin jo kauan odottanut ja valmistanut matkaa Roomaan, mutta siellä sitä ei ole ilmeisesti vielä toistaiseksi pidetty suotavana. Mitä Tš. odottaa Ranskan ja Italian välisen parantumisesta ilmenee m.m. tšekäläisen ulkoministeriön puolivirallisen Prager Pressen eräästä t.k. 16 päivän numerossa olleesta kirjoituksesta "Lavalin tie Roomaan käy pikku ententen kautta". Siinä korostetaan, että min. Beneš oli aivan oikein määrittellyt Ranskan ja Italian yhteistoiminnan merkitystä edellisellä päivänä puolueensa juhlassa pitämässään puheessa, jolloin hän esitti seuraavan kysymyksen: "tuleeko Italia sopimaan Ranskan kanssa Itävallan riippumattomuuden takaamisesta ja onko Italian perusteella valmis muuttamaan eräitä Keski-Euroopan ja Balkanin politiikkaansa koskevia tähänastisia teesejään?"

Tuossa puheessaan min. Beneš analysoi Genève'in viimeisiä tapahtumia luoden samalla silmäyksen kansainvälisen politiikan kehitykseen maailmansodan päättymisestä. Hän erotti kolme kysymystä, joiden perusteella Eurooppa on jaettu kahteen leiriin: Sotakorvaukset, aseista riisumisen ja alueellisen revision.

Ensimmäinen näistä kysymyksistä on järjestetty v.1932. Hänen mielestään ovat Saksan ja Japanin tapahtumat ja näiden valtioiden aseistautuminen muuttaneet kahden viime vuoden aikana Euroopan poliittista tilannetta. Siksi Keski-Euroopan valtiot ovat lujittaneet suhteitaan Ranskaan, siksi on muodostettu Balkanin liitto ja Neuvostovenäjä lähentynyt Ranskaa ja sen ystäviä. Täten on luotu uusi valtioyhtymä, jonka päämääränä on rauhan säilyttäminen. Tyytymättömänä Saksan varusteluihin ja kaukaisen idän tapahtumiin on Englanti oivaltanut, että rauha voidaan säilyttää Euroopassa ainoastaan läheisessä yhteistoiminnassa Ranskan, Keski-Euroopan ja Neuvostoliiton rauhanomaisen yhtymän kanssa. Sitä paitsi on Italia, tyytymättömänä Saksan pyyteisiin itävallan suhteen, lähentynyt Ranskaa. Rauhayhtymän pyrkimykset yhdessä Englannin kanssa eivät ole tähdätyt ketään, ei edes Saksaa vastaan, sillä itäpaktia koskevat neuvottelut voivat ulottaa yhteisen rintaman käsittämään tämänkin maan. Taistelu rajoista on kiinteässä yhteydessä näiden kysymysten kanssa. Revision tarkoituksena ei ole rajojen oikaiseminen, vaan koko Kroatian, Slovakian ja Transsylvanian erottaminen. Toiset revisionistit tavoittelevat Anschlussia ja perinpohjaisia muutoksia Balkanilla, mikä merkitsisi ennen sotaa vallineitten olojen palauttamista. Revisionismi on itse asiassa taistelua uusia valtioita, niiden olemassaoloa ja kansallista yhteyttä vastaan. Terrori on revisionismin varsinainen ilmenemismuoto. Min. Beneš arveli, ettei revisioon päästä rauhanomaisin keinoin. Itäpaktista puhuessaan min. Beneš mainitsi, että jos se saadaan syntymään, on mahdollista sopia myös varustusten supistamisesta. Mutta rahha ei ole uhattu siinäkään tapauksessa, että itäpakti raukeaa, jos Ranska lähentyy muita Keski-Euroopan valtoja ja Neuvostovenäjää. Tässä Genève'in pöytäkirjan ydin. Tšekkoslovakia haluaa nyt ja vastakin työskennellä Saksan ja Puolan kanssa; allekirjoittamalla pöytäkirjan Tš. on tahtonut korostaa

korostaa, mikä osuus sillä on vastaisuudessa oleva yhteistoiminnassa Ranskan ja Neuvostoliiton kanssa. Vuosi 1935 on vielä oleva vaikea, mutta Euroopan hallitusten vallassa on ~~niin~~ päättää sodasta tai rauhasta. Rauhan säilyttäminen on mahdollista ja min. Beneš on vakuutettu siitä, että se tullaan säilyttämään. "Meidän tulee kuitenkin olla valmiit sitä puolustamaan". Siksi täytyy Tš:illa olla luja, kuriin tottunut ja demokraattisen hengen elähdyttämä armeija. Sen takana on oleva yhtä disciplinoitu demokratia.

T.kl. 17 päivänä oli minulla pitkäkö keskustelu min. Benešin kanssa, jonka aikana hän eräillä yksityiskohdilla täydensi edellä selostamaani puhetta. Hän näytti olevan erittäin tyytyväinen siihen, että Venäjä oli saatu mukaan rakentavaan poliittiseen työhön ja että se on nyt sidottu kansainliittoon. Tämän ajatuksen takana, johon hän jo kerran aikaisemmin minun kanssani keskustellessaan oli viitannut, piili epäilemättä tyydytys siitä, että Moskova oli saatu luopumaan Rapallo-linjalta. Itäpaktista hän sanoi, että nyt odotetaan vain Puolan vastausta: jaa tai ei. (Puolan lähetystöneuvos mainitsi viimeksi tavatessamme, ettei Puola aio pitää kiirettä vastauksen antamisella). Puolan itäpaktia koskevan viimeisen memorandumien johdosta oli Tš. luopunut Puolaan nähden siitä, ettei jälkimmäisen maan tarvitsisi taata Tš:n alueellista koskemattomuutta. Tämä siksi, ettei Tš. olisi esteenä itäpaktin syntymiselle. Saksan sotavarusteluista puheen ollen min. Beneš alleviivasi eräkosesti, että nyt on kysymys siitä, mitä on pidettävä Saksan aseistuksena.

Käydessäni pari päivää aikaisemmin min. Kroftan luona, tämä puhui Genève'in pöytäkirjasta huomauttaen, että Saksan kanssa ei neuvotella ennenkuin itäpakti on likvidoitu. Hänen mie-

lestään ei ollut mahdotonta, että itäpakti saadaan aikaan sekä Puolan että Saksan myötävaikutuksella. Saksa tulee siihen ehkä mukaan, jos tunnustetaan Gleichberechtigung aseistukseen nähden ei ainoastaan de facto vaan myös de jure, kuten hänen sanansa kuuluivat. Hän mainitsi samalla Hendersonin pyrkimyksestä päästä varustusten supistamisessa johonkin tulokseen, jonka johdosta Saksan kanssa ei pitäisi olla mahdotonta päästä kompromissiin. Kun täällä on puhuttu siitä, että itäpaktin mahdollisen raukeamisen johdosta Ranska, pikku entente, Neuvostovenäjä ja Balkanin liitto tekisivät keskenään sotilasliiton, jonka huhun min. Krofta oli eräälle virkaveljelleni kumonnut, kysyin varovasti hänen mielipidettään asiasta.¹⁾ Hän vastasi samaan suuntaan kuin min. Beneš, että Ranska, Tšekkoslovakia ja Neuvostovenäjä tulisivat siinä tapauksessa vielä enemmän lähentymään toisiaan ja mahdollisesti solmimaan poliittisen liiton.

Eräät tšekäläiset diplomaatit, joiden kanssa olen keskustellut, pitävät Genève'in pöytäkirjaa kylmänä suihkuna Saksan pyrkimyksille solmia kahden-keskisiä takuusopimuksia ja arvelevat, että Saksan on valittava kahden vaihtoehdon välillä: joko sen on^d yhyttävä itäpaktiin tai tämä itä-Locarno syntyy ilman Saksaa ja sitä vastaan tähdättynä. Täällä puhutaan Saksan hallituksen ja Reichswehrin välillä vallitsevista vakavista erimielisyyksistä. Syyinä niihin olisi Reichswehrin tyytymättömyys Rosenbergin ajamaan politiikkaan, joka on hävittänyt Rapallo-linjan ja se seikka, että Tš:n yhdyttyä edellämäinittuun sopimukseen sodan sattuessa Venäjän korkealla tasolla oleville lentovoimille järjestettäisiin täällä tukikohta. Tässä yhteydessä mainittakoon, että marraskuussa Prahassa pidetyssä pikku ententen yleisesikuntien neuvottelukokouksessa lienee sovittu siitä, että Rumania siirtäisi pääpuolustuslinjansa Bessarabiasta Siebenbürgenin ja Puolan rajalle.

1) Liettuan lähettiläs väitti, että kysymys näin laajasta sotilasliitosta olisi Puolan taholta tietyssä tarkoituksessa liikkeelle laskettu huhu.

Unkarin lähettiläs kertoi luottamuksellisesti, että Rumanian kuningas oli tämän suunnitelman johdosta ilmoittanut vastustavansa sotilasliittoa, joka olisi suunnattu Puolaa vastaan, ja että yleisesikunnan johdossa tapahtui tämän johdosta henkilönvaihdos. Samalla hän mainitsi, että Unkari ei ollut tyytyväinen Saksan kannanottoon Unkarin ja Jugoslavian selkkaukseen nähden, koska Göring liehitelläkseen Jugoslaviaa oli tälle antanut aineistoa Saksassa olevien kroattien toiminnasta.

Ujontila